

Gegužis/May 1979-5

laiškas lietuviams

MOTINOS DIENA	145	Kristina Parėštytė
MEILĖ DIDŽIAJAI MOTERIAI	148	Stasys Yla
GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS	150	Aldona Kamantienė
DIDYSIS RŪPESTIS ŽMOGUMI	152	P. Daugintis, S.J.
ASYŽIUS IR ASYŽIETIS (II)	155	Alfonsas Grauslys
NEŽENGITAS ŽINGSNIS	158	A. Saulaitis, S.J.
GYVENIMO ŽODIS	161	Chiara Lubich
EILĖRAŠČIAI	164	V. Peseckas
IŠEIVIJA IR VILNIAUS UNIVERSITETAS	165	Vincentas Liulevičius
NE TOKS, KAIP KITI	168	K. T.
VLADO ŠLAITO “NESU VĖJO MALONĖJE”	169	R. Šilbajoris
TĖVYNĖJE	173	D. ir G. Vakariai
KALBA	176	J. Vaišnys, S.J.
ATGARSIAI	178	Motina
ATSIŪSTA PAMINĖTI	180	Red.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

RELIGINĖS ir TAUTINĖS
KULTŪROS ŽURNALAS

Gegužis/May 1979
Volume XXX No. 5

MOTINOS DIENA

KRISTINA PAREŠTYTĖ

Švęsdami Motinos dieną, turime puikią progą pagalvoti ne tik apie motiną, bet ir aplamai apie moters vaidmenį mūsų visuomenėje. Tad pažvelkime trumpai į šių dienų moterį, į jos laimėjimus bei vargus ir jos įtaką į šeimyninį gyvenimą.

Norėdami geriau suprasti šių laikų moterį, turime iš naujo pergalvoti kai kuriuos įsigyvenusius mitus ir įsitikinimus. Mums, pavyzdžiui, visados buvo pasakojama, kad šeima yra visų moterų siekiamas idealas, kad tas vienetas pasižymi kilnumu, meile, dorybe ir t.t. Tiesa, tokio pasakymo negalime visai paneigti, nes iš tikrųjų yra daug šeimų, kurioms toks apibūdinimas labai tinka. Bet pažvelkime giliau. Prie kiekvienos gražios ir darnios šeimos galime pridėti lygų skaičių šeimų, kurias sudaro nusivylusios žmonos, nepatenkinti vyrai, kažin kokiais keliais nuėję vaikai. Mes pripratę kalbėti apie kažkokį nuostabų motinišką instinktą. Bet ar ta sąvoka nepradedą blėsti, kai paskaitome, kiek pasaulyje per metus yra padaryta abortų, kiek ligoninėse guli apmuštų vaikų, kiek jaunų porų yra apsisprendę visai vaikų neturėti! Mes taip pat mėgstame romantiškai žiūrėti į praeitį, lyg senovėje viskas būtų buvę aišku, paprasta ir gera. Tačiau, atsiskleidę bet kokią istorijos, sociologijos ar antropologijos knygą, pamatysime, kad moteris per ilgus amžius buvo pažeminta, uždaryta, be balso, ir kad šeimos, kaip mes ją dabar suprantame, išsivystymas, visai nebuvo jai palankus.

Senesniais laikais moters padėtis gal ir buvo pastovesnė, bet tik dėl to, kad moteris mažai teturėjo pasirinkimo. Mokslas, tarnyba, reikšmingas dalyvavimas viešoj veikloj jai buvo uždrausta, neprieinama. Anot vieno rašytojo, viena iš didžiausių gyvenimo ironijų yra tai, kad moteriai, kuri kadaise buvo laikoma nieko neišmanančiu sutvėrimu, kaip tik buvo pavestas vienas iš sunkiausių ir atsakingiausių uždavinių — auginimas ir auklėjimas jaunosios kartos. Vis dėlto, neturėdama kitos išeities, moteris griebėsi už to šeiminkavimo

Aušros Vartų Marija jėzuitų koplyčioje, Čikagoje
(K. Varnelio vitražas). A. Kezio, S.J. nuotrauka.

ir vaikų auginimo, nes tai buvo vienintelė sritis, kur ji galėjo pasireikšti ir kur jai buvo galima pamatyti savo darbo ir pasiaukojimo vaisius. Ilgainiui moteris, kaip ir visi prislėgti žmonės, pradėjo nerimauti, kilti, protestuoti. Iš to ir išaugo įvairūs moterų sąjūdžiai, kurie ir dabar reiškiasi mūsų tarpe.

Tie sąjūdžiai nėra vieningi, jie ne visi propaguoja tas pačias idėjas. Bet kokie jie bebūtų, jų dėka moteris šiais laikais turi visokias teises, baigia mokslus, dirba įvairiausius darbus, džiaugiasi materialiniais patogumais. Tai nereiškia, kad jai neįmanoma rasti laimės šeimos židiny. Anaipol. Tačiau šiandien moteris turi pasirinkimą, o ta galimybė pasirinkti yra labai svarbi, nes ne visos moterys yra panašios. Kiekviena moteris yra atskiras individas, su savo ypatingais talentais, palinkimais, troškimais. Vienos džiaugiasi šeimyniniu gyvenimu, kitoms toks gyvenimas neturi prasmės; vienos yra visiškai patenkintos namų ruoša, kitos ieško papildomų darbų, užsiėmimų, karjeros; vienos su mielu noru priima motinystę, kitos geriau apsieina be vaikų. Moteris šiais laikais nori laisvai, savarankiškai pasirinkti savo gyvenimo kelią, kad galėtų praturtinti save ir kitus sau asmeniškai tinkamiausiu būdu.

Tačiau negalvokime, kad moters padėtis šiandien yra baisiai palengvėjusi. Nežiūrint kokį kelią moteris pasirenka, ją dažnai sutinka visokios kliūtys, sunkumai, pavojai. Paviršutiniškai žiūrint, moteris turi visokius palengvinimus, bet tas vaizdas yra dvipusiškas. Dar kol kas neretai pasitaiko, kad moteriai yra taikoma diskriminacija, kad jos balsas neįvertinamas. Tai atsitinka darbovietėse, įstaigose, atsispindi juridiniuose įstatymuose ir jaučiasi net namų aplinkoje. O ką bekalbėti apie tą moralinį paniekinimą, kurį moteris dar ir šiais laikais turi pakelti! Pornografiniai filmai ir žurnalai, televizijos ir radijo reklamos nepripažįsta moteriai jokių dvasinių ar protinių vertybių ir įvairiais būdais ją naudoja savo tikslams. Tad nors moteris turi vis daugiau progų save lavinti ir prisidėti prie visuotinio darbo, ji dažnai nesusilaukia tos pagarbos, kuri

jai pridera. Deja, reikia pripažinti, kad kartais ir pati moteris tos pagarbos neužsidirba. Nuklydimas į kraštutinumus, nesaikingas elgesys arba net paprasti "bobiški" įpratimai teisingai susilaukia pasipiktinimo ir pašaipos.

Moteris šiais laikais stovi kryžkelėje. Ji yra viliojama naujos šviesesnės ateities, bet ji taip pat bijo atitrūkti nuo senesnių, pastovesnių tradicijų. Turėdama visokių pasirinkimų, ji taip pat turi daryti daug daugiau sprendimų. Tie visi naujoviškumai yra patrauklūs ir kartais reikalingi, bet jie dažnai susikerta su įsigyvenusiom pažiūrom. Moteris šiais laikais turi atrasti tam tikrą pusiausvyrą, ji turi kaip nors suderinti tai, kas yra nauja, su savo pačios tradiciniu auklėjimu, savo tautinėm pareigom, savo religiniais įsitikinimais. O tai, aišku, nelengvas uždavinys. Traukiama į visas puses, moteris pergyvena ne vieną vidinę kovą su sąžine, su protu, su širdimi.

Kyla klausimas, kokį įnašą į šeimos gyvenimą gali turėti tokia moteris, kuri blaškosi, svyruoja ir pagaliau pati ne visada žino, ko ji nori. Be abejo, nemažai šeimų šiais laikais suyra, nes moters vaidmuo nėra nustatytas, susidaro visokie nesusipratimai, nepasitenkinimai. Bet vis dėlto galima žiūrėti ir optimistiškai. Moteris, kuri pereina tą sunkų svarstymo ir abejonių kelią ir, rimtai viską apgalvojusi, pasirenka šeimyninį gyvenimą, gali sukurti labai tvirtą ir laimingą šeimos ratelį. Jos pasirinkimas tuo atveju yra laisvas ir sąmoningas, ji gerai supranta ir priima visas savo pareigas.

Motina turi atsakomybę ir vaikams, ir sau pačiai. Ji turi pirmiausia pati susiprasti su savo moteriškumu ir perduoti vaikams sveiką, teigiamą moters vaizdą. Tai reiškia pasitikėti savimi, tai reiškia nežeminti savęs ir nenaudoti savo moteriškumo kaip pasiteisinimo dėl žmogiškų ydų. Tai reiškia džiaugtis ir didžiutis savo moteriškumu, žinoti ir suprasti savo silpnumus, bet taip pat ir vystyti visas savo geriausias ypatybes. Moteris, kuri pati savęs neįvertina, mažai tegali laukti pagarbos iš vyro ir vaikų.

Motinos rolės negalime atskirti nuo tėvo. Tėvų santykiai labai reikšmingai gali paveikti vaikų pažiūras į šeimyninį gyvenimą. Jeigu jaunas žmogus mato, kad tarp tėvo ir motinos vyrauja santaika, meilė, kantrybė, jis ir pats daug palankiau žiūrės į santuokinį gyvenimą. Bet jeigu jaunuolis, –ė tarp tėvų girdi vien tik ginčus ir priekaištus, jei pagarbos ir meilės vietoj jaučiasi panieka ar neapykanta, tada jaunas žmogus gali tapti cinišku ir abejingu. Jokie pamokslai, jokie pamokymai nesudaro tokio įspūdžio, kokį sudaro geras, gyvas pavyzdys.

Motina šiais laikais turi pasirinkimą, ar ji liks šeiminingė, ar sieks ko nors daugiau. Dalinai tai priklauso nuo jos pačios gabumų, palinkimų, o taip pat ir nuo gyvenimo sąlygų ir aplinkos. Nė viena tų padėčių nėra geresnė ar blogesnė už kitą, bet abejais atvejais reikia saugotis tam tikrų pavojų. Jeigu moteris, apsvaigusi ir susižavėjusi laisvesniu šių dienų gyvenimu, pradeda rūpintis vien tik savimi, vien tik savo siekimais ir savo norų įvykdymu, ji lengvai gali tapti šalta ir savanaudiška, užmiršdama, kad ji atsakinga ne tik už savo, bet ir už visos šeimos likimą. Antra vertus, moteris, kuri užsideda tarp keturių sienų, kuri neturi jokių interesų, išskyrus šeimą, taip pat neatlieka savo pareigų. Kaip ji gali padėti ir patarti savo vaikams, jei ji nieko nesupranta apie tą pasaulį, su kuriuo jos vaikai kasdien susiduria. Jeigu ji gyvena vien tik vaikais, gali atsitikti, kad, vaikams išėjus, ji praras ir savo gyvenimo prasmę. Bet moteris, kaip žmogus, turi pareigą ugdyti ne tik vaikų, bet ir savo pačios dvasią ir protą.

Bet kokioj gyvenimo srity teisės ir laisvė taip pat reikalauja ir didesnio išipareigojimo. Jeigu moteris turi teisę balsuoti, teisę išreikšti savo nuomonę ir dirbti visuomenėje, ji turėtų tas teises gerai išnaudoti vaikų ir šeimos gerovei. Šiais laikais tarp namuose įkvėptų idealų ir gyvenimo realybių yra didžiausia spraga. Jei motina nenori, kad jos vaikai prarastų namie išmoktas vertybes, ji turėtų rūpintis tuo, kas mokoma mokyklose, kas rodoma per televiziją, kas darosi miesto gatvėse; ji turėtų domėtis visokiais politi-

niais ir visuomeniniais įvykiais, nes tie įvykiai gali teigiamai ar neigiamai paveikti aplinką, kurioje jos vaikai auga. Tuo būdu ji nepraras kontakto su savo jaunuoliais ir, suprasdama jų galvoseną ir jų problemas, galės efektyviau jiems nurodyti tas vertybes, kurias jie, jos manymu, turėtų įsigyti.

Taigi moterų padėtis šiais laikais yra ir pagerėjusi, ir pasunkėjusi. Moteris gyvena daug laisviau ir turi daugiau galimybių praturtinti savo gyvenimą, negu jos prosenelės. Bet ji taip pat pergyvena daug daugiau konfliktų. Išsikovojo visokias teises, ji taip pat yra įpareigota priimti ir didesnes atsakomybes. Kokia kryptimi šeima toliau vystysis, sunku pasakyti. Tačiau jeigu moteris tiki, kad šeimyninis gyvenimas gali būti gražus ir reikšmingas, jeigu ji nori, kad šeima kaip vienetas išliktų ir gyvuotų šiais nepastoviais laikais, ji turi pati savo elgesiu, savo pavyzdžiu, savo veiklumu įprasminti tą šeimyninį gyvenimą ir parodyti, kad tas šeimos idealas iš tikrųjų yra įgyvendinamas.

MEILĖ DIDŽIAJAI MOTERIAI

STASYS YLA

Daug sukurta įvairių vertybių moteriai, bet tiek, kiek sukurta didžiajai Moteriai Marijai, niekas negalės įsivaizduoti. Myli ją visi — visos tautos, visi laikai, bet ar myli ją kas nors taip, kaip lietuvis? Pijus XI mus gerai pažino ir visiškai neperdėjo, sakydamas, kad Lietuva — Marijos žemė (1927 m.). Lietuvio prisirišimas prie Marijos prasideda su Vytautu. Šis valdovas nebuvo sentimentalus ir, kaip neofitas, nebuvo per daug karštas, o vis dėlto Mariją jis laikė didžiąja savo valstybės ir savo žygių globėja. Jis jai statė šventoves Trakuose, Kaune, Veliuonoj, Raseiniuose, Krekenavoj, Darsūnišky ir kitur. Jos paveikslą, gautą dovanų iš Konstantinopolio imperatoriaus, vežiojosi su savim visur, kur tik keliaudavo imtis atsakingų žygių. Net savo vainikavimo iškilmes jis paskyrė Marijos gimimo dieną — rugsėjo aštuntąją. Lietuvai karalius turėjo

atsirasti tą dieną, kurią gimė ir dangaus karalienė Marija.

Kito valdovo, šv. Kazimiero, meilė Marijai jau virto ištisu kultu. Kas rytas jis kalba Marijos garbei valandas, šeštadieniais jos garbei pasninkauja, kuria himnus ir žavisi kitų sukurtais. Marijai sukurta giesmė "Mano siela, tark kasdieną garbę skaisčiai Motinai" jis taip pamėgsta, kad net mirdamas prašo ją įdėti į karstą. Ji buvo atrasta sveikutėlė po 120 metų kartu su sveikais jo paties palaikais.

Nuo valdovų neatsiliko nė kiti didikai. Lenkyniaudami jie kuria jai šventoves ir puošia jos altorius. Ir liaudis reiškia jai savo jausmus, kaip tik išmano. O liaudis turėjo skonį. Ji sukūrė skausmingų Dievo Motinų taip originaliai meniškų, kad ir šiandien mes stebimės jų originalumu ir graibstome kaip retas brangenybes.

Reta turbūt tauta turi tiek daug šventovių, skirtų Marijai, kaip mūsų. Iš 450 parapijinių bažnyčių (be Vilniaus krašto) bent 100 yra paženklintos Marijos titulais. Su Vilniaus kraštu tas procentas yra dar didesnis. O kiek Marijos altorių kiekvienoje bažnyčioje, kiek pakelėse koplytelių, kiek paveikslų, statulų! Kartą teko apvažiuoti šiaurės rytų Lietuvą. Atrodo, kad čia lietuviai net perdėtai gerbia Mariją. Kartais neužtenka net didžiojo altoriaus, žiūrėk — dar jos garbei ir šoninis. Taip pat dar ir ant sienų pastebėsi jos paveikslų ir statulų. Vienoje vietoje teko rasti net tris to paties dydžio ir stiliaus Marijos statulas, pastatytas viena šalia kitos.

— Tai jau per daug! — negalėdavau nepasakyti. — Tai nelogiška ir neestetiška! Marija juk viena — kam ją toje pačioje vietoje padauginti?

— Bet pabandykit padaryti kitaip! — atsakydavo kunigai. — Žmogus aukoja bažnyčiai ir nori Marijos. Pasakai, kad Marijos paveikslas ar statula jau yra. O jie tau: "Tokios dar nėra! O tai kas, kad ir yra. Mes norime ir kitos".

Argi tai nerodo, kad Marijos meilė mūsų liaudyje yra nepaprasta?

Už ką lietuvis taip myli Mariją? Į šį klausimą turbūt nebūtų lengva rasti racionalų atsakymą. Meilė — širdies reikalas, o širdies gelmių neišsems joks protas. Bet vis dėlto lietuvis už daug ką jai yra dėkingas. Iš visų tų lietuviškų šventovių — Vilniaus, Šiluvos, Žemaičių Kalvarijos, Pažaislio ir kitų — lietuvis parsineša širdies paguodą, dvasinį, o kartais ir fizinį pagijimą. Visai lietuvių tautai yra tekę iš jos gausių malonių didelė dalis. Kai mūsų religija buvo skaldoma, Marija ištiesė ranką atstatyti religinei vienybei. Argi nejaudinanti Šiluvos įvykių istorija? Ji verkia atsistojusi ant akmens su Kūdikiu ant rankų. Lietuvių vaikai, ją pamatę, nedrįso eiti pirmyn. Jie pašaukia pastorių, kuris, atsivedęs mokytoją, paklausė tą Moterį:

— Ko verki?

— Kaip neverkti? Čia mano Sūnus buvo garbinamas, o dabar ariama žemė.

Tai pasakiusi, ji dingo. Ir užteko šito vieno jos pasirodymo, kaip atgijo visų viltys, kaip iš naujo užgimė noras susigrąžinti svetimiesiems užleistas pozicijas. Taip vėl pradėta statyti buvę sudeginti ir iš pamatų sugriauti Dievo namai, o Marijos paveikslas vėl grįžta į savo pirmąją vietą. Ir taip ne tik čia, Šiluvoje, bet ir visame krašte atgyja tai, kas atrodė jau mirę. Per Mariją atgyja tai, kas buvo sunaikinta. Argi tai ne simboliška?

Marija Lietuvai tampa tarsi Mariją Žvaigždę. Ji veda mus ir per tamsumas, ir per baisaus suspaudimo naktis į giedrą. Ji išveda mus į tautinių idealų išsipildymą, vesdama prie didžiausio idealo — Kristaus.

Dabar, kai mūsų tėvynė ištikta naujų pavojų, Marija įkvepia naujų vilčių. Viena lietuvaitė vienuolė Amerikoje regėjo nuostabiai pranašiską viziją. Dar prieš antrojo pasaulinio karo pradžią ji matė Lenkijos žlugimą, matė Vilnių, pasvirusį Lietuvos pusėn, bet ji matė ir Lietuvą, globojamą Marijos. Lietuvai būsią suspaudimo dienų, bet visa tai praeis.

Taigi ir šiandien mūsų viltys Marijoje: "Marija, Marija, palengvink vergiją, išgelbėk nuo priešo baisaus!"

GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS

(*"Laiškų lietuviams" konkurse I premiją laimėjęs straipsnis*)

ALDONA KAMANTIENĖ

Draugystės temomis rašė senieji graikų ir romėnų rašytojai, jos buvo aktualios pirmiesiems krikščionims, nemažai apie tai pasisakė Šekspyras, vėliau romantikai rašytojai, poetai ir muzikai. Vieni draugystę suprato kaip intelektualinį bendravimą, kiti kaip psichologišką ir jausminę realybę, dar kiti kaip krikščionių bendravimą su Dievu. Romantikai draugystę suprato kaip sentimentalų jausmų išreiškimą kitam žmogui.

Draugystė yra viena iš pačių svarbiausių žmogaus buities vertybių. Jos atsiskleidimas gali padaryti žmogaus gyvenimą be galo gražų ir prasmingą, o jos stoka — tuščią ir bereikšmį.

Modernioje civilizacijoje žmonės spiečiasi į didmiesčius, apartmentus, viešbučius. Žmonės liečiasi alkūnėmis miestų traukiniuose, lėktuvuose ir didžiose krautuvėse. Ir vis dėlto tame dideliame žmonių skruzdėlyne žmogus jaučiasi vienišas. Daugelis tokių žmonių atsiduria naktiniuose klubuose, smuklėse ar kitose pramogų vietose. Jie nesąmoningai ieško bendravimo su kitais. Jei tokiose vietose ir surandama draugystė, tai ji būna trumpalaikė. Čia žmonės neturi vieni kitiems ką pasakyti. Pastebėjime, apie ką žmonės kalbasi kokteiliniuose susibūrimuose: "Kaip tau einasi, kaip tavo šeima, tu gražiai atrodei, labai malonu tave pamatyti, tikiuosi, vėl greitai pasimatysime". Tokia žmonių komunikacija yra bereikšmė. Atliekamas tik tam tikras įprastas formalumas. Klausėjas būtų nustebęs, jeigu pradėčiau jam pasakoti, kaip iš tikrųjų man einasi. Jis nėra pasiruošęs klausyti ir nesitiki iš manęs jokio ilgo atsakymo. Jis pasitenkina mano formaliu "ačiū, gerai, malonu. .." Šie žmonės yra drauge, bet dvasioje jaučiasi vieni. Šis jausmas labai gerai yra išreikštas Paul Simon dainos žodžiuose:

"Žmonės kalba, nieko nepasakydami,
žmonės klauso negirdėdami,
žmonės rašo dainas,

kurių balsiai nedainuos,
niekas nedrįsta sudrumsti tylos..."

Draugystei reikia daugiau negu tik sutikti kitą žmogų arba būti su juo, nors ir tokia "draugystė" palengvina bent laikinai žmogaus vienišumą. Dažnai kreipiamės į kitą žmogų arba kalbame apie jį kaip "mano draugas", nors iš tikrųjų tik retkarčiais ir tik prabėgom jį sutinkame. Tikrai draugystei tarp dviejų žmonių yra reikalinga intelektualinė ir dvasinė komunikacija arba dialogas. Į tai įeina protas, jausmai ir visa žmogaus būtis.

Draugystė yra pati didžiausia žmonių komunikacijos forma, kuri vienintelė gali mumyse išstipinti vienišumo jausmus. Vienišas žmogus gal pasakys, kad jis laisvai ir patogiai jaučiasi, kai jis yra vienas, tačiau jis kenčia vienvėde, visai apie tai sąmoningai nežinodamas. Tikrai draugystei yra būtinas visiškas atsivėrimas kitam žmogui. Aš turiu parodyti savo tikrąjį "aš", su mano visomis pozityviomis ir negatyviomis pusėmis. Parodau save tokį, koks iš tikrųjų esu — be kaukių ir pretenzijų. Žmogus, kuris papratęs savo tikrąjį "aš" niekam nerodyti, papranta gyventi lyg to tikrojo "aš" ir nebūtų. Draugui aš pasakau, ką galvoju, jaučiu, tikiu, branginu, vertinu, myliu, neapkenčiu, bijau, trokštu, siekiu ir t.t. Aš jam atiduodu viską, ką turiu, ir viską, kas aš esu. Jis žino viską, kas manyje yra geriausia ir kas blogiausia.

Tačiau parodyti kitam žmogui savo dvasios nuogumą yra rizikinga. Yra baimė būti nesuprastam, atstumtam, net pajuoktam. Todėl tikra, gili draugystė ir yra nelengvai pasiekiamą. Tik Kristaus draugystę mes galime priimti be rizikos, kad būsim atstumti. Tik jo draugystė yra garantuota, kol mes jos norime ir ieškome. Kito žmogaus draugystei atsivėrdamas ir rizikuodamas, žinau, kad, jeigu būsiu supastas ir neatstumtas, aš augsiu dvasiškai, o visai nerizikuodamas,

mirsiu savo vienišumo celėje vienas. Jeigu aš sugebu išeiti iš savo dvasios kalėjimo ir parodyti kitam žmogui giliausiai paslėptą dalį savęs, tikiu, kad tai suteiks drašos ir jam taip padaryti. Tada mes abu dalinsimės savo džiaugsmiais ir laimėjimais, skausmais ir nepasitenkinimais. Dalindamasis su draugu savimi, aš geriau pažįstu ir pats save. Aš dar geriau sužinau, kas aš esu ir kuo dar galiu tapti. Su draugu man yra daug lengviau pakelti ir bet kokius gyvenimo sunkumus. Su juo aš ne tik sprendžiu gyvenimo problemas, bet dalinuosi jomis. Aš dalinuosi savo džiaugsmiais, pasisekimais, nusivylimais ir baimėmis. Sis atsivėrimas ir pasidalinimas taip pat atveria ir mano protą, praplečia mano horizontus, pagilina mano jausmus, padaro mano gyvenimą reikšmingą.

Draugas, kuriam aš save atskleidžiu, mane ne tik priima, bet su manim dalinasi ir savuoju pasauliu, savais jausmais. Draugystėje yra lygiai svarbu duoti, kaip ir priimti. Aš priimu savo draugą taip pat be iliuzijų — žinodamas jo visas ydas ir gerąsias ypatybes. Man geriau gyventi su draugo ydomis, negu su žmogumi, kuris yra man visai abejingas.

Turėjimas ar neturėjimas draugų daugiausia priklauso nuo žmogaus vidinio nusiteikimo. Jis gali būti nepasiruošęs draugą priimti arba gali negalėti ar nesugebėti komunikuoti su kitu žmogumi. Taip pat žmogus gali būti per daug užimtas su savimi ir neturėti laiko kitam. Jis gali norėti turėti draugą savo asmens patenkinimui. Jis laukia iš draugo, kad jį išklaustų, priimtų, suprastų, bet jam nesvarbu, kad kitas gal laukia to paties ir iš jo. Žmogus, kuris sutinka daug kitų žmonių savo profesijoje, bet neturi su jais asmeninio kontakto ar ryšio, labai retai gali turėti tikrą draugą. Kita kliūtis draugystei gali būti žmogaus išdidumas. Aš galiu galvoti, kad viską turiu, ko man reikia, ir kad kitas man nieko negali duoti. Manydamas, kad aš pats vienas galiu būti savo "laivo kapitonas", aš galiu būti užgniaužtas vienumos.

Draugystė geriausiai klesti, jeigu kiekvienas draugas tampa pilnutiniu savimi. Jis

nesistengia kito į save supanašinti ar pats su kitu supanašėti. Draugai dalinasi vienas su kitu, bet taip pat gerbia vienas kito savitumus. Jie tampa kaip du atskiri muzikos instrumentai, kurie groja tas pačias gaidas.

Pats geriausias žmogaus gyvenimo tarpas užmegzti draugystę yra jaunystė. Šiame laikotarpyje pradėta draugystė yra pati patvariausia ir gali tęstis per visą žmogaus gyvenimą.

Draugystė yra galima tarp vyrų, tarp moterų, tarp vyrų ir moterų, tarp vyro ir žmonos, tarp tėvų ir vaikų, tarp brolių ir seserų. Vedusiųjų tarpe meilė ir draugystė viena kitą praturtina, papildo, sustiprina. Be draugystės dialogo ir vienas kitam atsivėrimo ir dalinimosi vedusiųjų meilė nėra pilna. Neišvystę dialogo, vedusieji gali gyventi šalia vienas kito ir neturėti vienas kitam ką pasakyti. Būdami drauge, jie gali jaustis labai vieniši. Tikėdama meilės amžinumu, jauna pora nesistengia vienas kitą giliau pažinti. Jie neduoda daug svarbos tam, kad jie neturi vienas kitam daug ką pasakyti. Pažvelgę į senatvės sulaukusias vedusiųjų poras, pamatysime, kad kur buvo stipri draugystė jaunystėje, pasilieka stipri ir senatvėje. Jų komunikacija tęsiasi intelektualinėje ir dvasinėje plotmėje, ir jie nesi-
jaučia vieniši.

Dažnai draugystės ryšių trūksta ir šeimos narių tarpe. Gyvendami po vienu stogu, mes manome viską žiną apie vienas kitą ir mums visiškai nėra ko suprasti. Tačiau iš tikrųjų gal gyvename atskiruose pasauliuose. Mes atliekame savo pareigas kaip tėvai, kaip vaikai, kaip vyrai ir žmonos. Galbūt net neblogai sugyvename. Bet ar pagalvojame, kad mūsų dvasiniam augimui ir tarpasmeninei komunikacijai reikia daugiau negu tik sugyvenimo? Ar šeimose duodame mes vienas kitam save? Ar atveriam vienas kitam savo dvasios pasaulį? Ar atsiverdami priimame vienas kitą tokiais, kokie iš tikrųjų esame? Ar nesiskundžia besuaugantys vaikai, kad negali su tėvais pasikalbėti jiems rūpimais klausimais? Ar neapsivilia tėvai, kai jų vaikai nueina visai kitokiais keliais, negu jie tikėjosi? Čia kaip tik reikalingas

DIDYSIS RŪPESTIS ŽMOGUMI

(Pirmoji Jono Pauliaus II enciklika "Redemptor hominis")

P. DAUGINTIS, S.J.

Šių metų kovo mėn. vidury paskelbta I-oji naujojo popiežiaus Jono Pauliaus II enciklika, pavadinta "Žmogaus Atpirkėjas" (Redemptor hominis). Visa enciklika yra tartum tėviškas susirūpinimas žmogumi, tikinčiuoju ir visa žmonija. Enciklikos pradžioje jis su didele pagarba rašo apie savo pirmtakus popiežius: Joną XXIII, Paulių VI, Joną Paulių I. Taip pat apie jų ir II Vatikano susirinkimo užsibrėžtus tikslus: vyskupų kolegiališkumą, ekumenizmą. Jis jiems pritaria ir kviečia vykdyti, nenuėinant į kraštutinumus.

Ką naujasis popiežius, tęsdamas jų darbą Bažnyčioje, turėtų daryti, artinantis antrajam tūkstantmečiui į galą? Atsakymas tegali būti toks: mūsų dvasia, protas ir širdis eina vienintele kryptimi — Kristaus Išganytojo link, į Kristų, žmogaus Atpirkėją. Mat, Bažnyčia turi gyvą sąmonę, kad Kristus yra Dievo Sūnus, kad per jį ir jam viskas gyvuoja, kad jis yra kelias, tiesa ir gyvenimas, o Baž-

nyčia, jo Kūnas, yra tarsi sakramentas arba ženklas ir prietronė glaudžiam susijungimui su Dievu ir visos žmonių giminės vienybei. Kristus, gyvojo Dievo Sūnus, kalba žmonėms ir kaip žmogus. Kalba jo gyvenimas, žmogiškumas, jo ištikimybė tiesai, jo visus apimanti meilė ir mirtis ant kryžiaus.

ATPIRKĖJAS IR ŽMOGUS

Jis tapo ir pasaulio Atpirkėjas. Juk ir dabar, ir "iki šiol kūrinija tebedūsauja ir tebesikankina, pajungta tuštybei" (Rom 8, 19). Ir toji didžiulė žmogaus pasiekta pažanga, ypač mūsų amžiuje, rodo tą įvairiopą pajungimą tuštybei. Užtenka prisiminti tik keletą reiškinių, pvz. vis nuolat išskylančius ginkluotus konfliktus, galimą vieni kitų sunaikinimą atominėmis bombomis ir kitais panašiais ginklais, negerbimą negimusios gyvybės... Argi šis naujosios epochas, skraidymo tarpplanetinėse erdvėse, niekad anksčiau negirdėtų technikos laimėjimų pa-

vienas kitam atsivėrimas ir komunikacija draugystėje. Broliai ir seserys galėtų vieni su kitais dalintis savo išgyvenimais, nuotai-komis, aspiracijomis. Tokiu būdu vieni kitus daug geriau pažintų. Tėvai su vaikais galėtų kalbėtis apie meną, muziką, literatūrą, politiką, religiją. Tai būtų ne tik kritiškas vienas kito išklausymas, bet ir vienas kito jausmų priėmimas. Tokie draugystės dialogai žadintų vaikuose vertės ir atsakingumo jausmus, o tėvuose mažintų palinkimą įsakinėjimui. Tas nereiškia, kad tėvų autoritetas mažėtų. Ar nešviečia laime dukra, kuri gali draugei pasisakyti, kad ji savo mamai nebijo savęs atverti ir nebijo būti atstumta? Ar nebūna laiminga motina, kuri duoda sau progą pažinti dukros dvasios pasaulį ir priima ją su meile tokią, kokia ji yra?

Priėmęs žmogaus kūną, pats Kristus neatmetė draugystės. Jis artimai draugavo su

Jonu ir Lozorium. Kai kurie apaštalai buvo jam artimesni negu kiti. Nusikaltėliai ir šventieji, paprasti žmonės ir turtuoliai gali pajusti ir išgyventi draugystę.

Kaip tikėjimas ar meilė, draugystė reikalinga puoselėjimo, kad ji išliktų stipri. Žmogaus vienas kitam atsivėrimas ir dalinimasis turi būti kartojamas nuolatos, nes žmogus nuolatos auga ir keičiasi.

Taip, geras draugas yra kaip retas paukštis. Draugystė yra daug reikalaujanti — atvirumo, nuoširdumo, pasitikėjimo kitu, todėl yra nelengvai pasiekama. Tačiau žmogus, išgyvendamas draugystę, pajunta ir patį gyvenimą daug prasmingiau. Jis auga dvasiškai ir prasmingai išgyvena kiekvieną jam Dievo duotą valandą. Kad draugystės dialogas nebūtų kurčias, kartokime psalmės žodžius: "Viešpatie, sukurk manyje klausnčią širdį".

saulis nelaukia, kad "būtų išvaduotas iš pragaištingos vergovės?" (plg. Rom 8,22).

Įsikūnijusio Žodžio paslapyje paaiškėja žmogaus paslaptis. Kristus, naujasis Adomas, pačiam žmogui aiškiai parodo, kas yra žmogus, ir atskleidžia jo pašaukimo kilnumą. Jis, naujasis žmogus, atsiteisdamas Dievo tėviškumui, grąžino Adomo vaikams panašumą į Dievą, deformuotą pirmosios nuodėmės.

Ir kadangi jame prisiimtoji žmogaus prigimtis nedingo, tai ji ir mumyse tapo be galo sukilninta. Juk jis, Dievo Sūnus, įsikūnydamas tarsi susijungė su kiekvienu žmogumi (plg. II Vat. susir. pastoracinę konstituciją "Spes et gaudium", 22 nr.). Taip žmogus šioje žmogiškoje atpirkimo plotmėje atranda savojo žmogiškumo didybę, vertę ir kilnumą. Tokiu būdu žmogus tapo naujai išreikštas ir naujai sukurtas...

Todėl žmogus, norėdamas save pilnai suvokti, o ne vien dalinai ar iliuzoriškai, turi, nerimdamas ir nebodamas savo silpnybių ir net nuodėmingumo, artintis prie Kristaus. Kitaip sakant, turi įsijungti į jį visa savo būtybe ir sau prisitaikyti visą įsikūnijimo ir atpirkimo tikrovę.

ŽMOGUS IR BAŽNYČIOS MISIJA

Nuostabi žmogaus vertė ir kilnumas — tai Linksmoji naujiena, tai visa Evangelija. Tai vadinama taip pat ir krikščionyste. Tai pateisina ir Bažnyčios misiją pasaulyje, ir galbūt net daugiau dabartiniame pasaulyje. Tas stebėjimasis žmogaus kilnumu, kuris yra ir įsitikinimas, ir tikėjimo tikrumas, ir kuris nesuprantamu, paslaptingu būdu įkvepia kiekvieno tikro humanizmo požiūrį, yra artimame ryšyje su Kristumi. Galima sakyti, tai suteikia ir Kristui vietą, ir pilietybės teisę žmogaus ir žmonijos istorijoje. Kristaus kryžiuje įvykdytas atpirkimas iš naujo neatšaukiamai suteikė žmogui kilnumą ir gyvenimo prasmę žemėje.

"Bažnyčios pagrindinis uždavinys kiekviename amžiuje yra nukreipti žmogaus sąžinę bei pergyvenimus į Kristaus paslaptį ir padėti visiems žmonėms labai artimai pažinti atpirkimo galybę, vykstančią per Jėzų

Kristų. Tai apima ir giliausią žmogaus sferą, t.y. širdies, sąžinės ir didžiųjų pergyvenimų sritį" (10 nr.).

Tikroji žmogaus laisvė nėra ta, kurią mato ir skelbia įvairios sistemos ir paskiri žmonės. Todėl Bažnyčia dėl savo dieviškos misijos turi tuo labiau būti saugotoja laisvės, kuri yra tikrojo žmogaus kilnumo pagrindas ir sąlyga. Kristus sutinka kiekvienos epochos ir mūsų laikų žmogų su tais pačiais žodžiais: "Jei laikysitės mano mokslo, jūs pažinsite tiesą, ir tiesa jus padarys laisvus" (Jon 8,32. 12 nr.).

KRISTAUS IR BAŽNYČIOS RŪPESTIS KIEKVIENU ŽMOGUMI

Kristus, Dievo Sūnus, savo įsikūnijimu tam tikru būdu jungiasi su kiekvienu žmogumi. Todėl Bažnyčia laiko savo pagrindiniu uždaviniu įgalinti ir palaikyti šį vieningumą. Ji siekia tarnauti šiam vieninteliam tikslui, kad kiekvienas žmogus pajėgtų rasti Kristų, ir taip tiesos apie žmogų ir pasaulį dvasia bei iš jos spinduliuojančios meilės galia Kristus galėtų eiti su žmogumi jo gyvenimo keliu.

"Jėzus Kristus yra didysis Bažnyčios kelias. Jis pats yra mūsų kelias į Tėvo namus, ir jis yra kelias kiekvienam žmogui. Kelyje, einančiame nuo Kristaus iki žmogaus, Bažnyčios niekas negali sulaukyti" (13 nr.).

Tai yra laikinosios ir amžinosios žmogaus gerovės reikalavimas: visa tam, kas tarnauja tikrajai žmogaus gerovei ar jai kenkia, Bažnyčia negali būti nejautri. Užtat II Vatikano susirinkimas įvairiuose savo dokumentuose išreiškė pagrindinį Bažnyčios rūpestį, kad gyvenimas pasaulyje būtų toks, kaip pridera aukštajai žmogaus vertybei, ir kad būtų siekiama padaryti jį vis žmoniškesnį (plg. "Gaudium et Spes", 91, 38 nr.).

Tai yra paties Kristaus, Gerojo Ganytojo rūpestis visais žmonėmis. Vardan to rūpesčio "Bažnyčia yra pirmiausia žmogaus asmens transcendentiško ir antgamtiško ženklo. Ji jokių būdu neturi būti maišoma su kokia nors politine bendruomene ar sistema" (ten pat, 76 nr.).

PAŽANGA AR GRĖSMĖ ŽMONIJAI?

Žmogus dabar gyvena vis didėjančia baime. Jis baiminasi, kad tai, ką jis išranda ir pagamina, gali tapti priemone ar įrankiu neįsivaizduojamam savęs sunaikinimui, prieš kurį istorijoje žinomos katastrofos, kataklizmai ir karai visai nublanksta...

Žmogus pagal Kūrėjo valią turi bendrauti su gamta, būti jos kilnus ir protingas valdovas, o ne išnaudotojas ir beatodairinis naikintojas. Visa tai kelia esminį ir pagrindinį klausimą: ar visa ši pažanga, kurios žmogus yra kūrėjas ir skatintojas, padaro žmogaus gyvenimą žemėje žmogiškesnį ir visais atžvilgiais vertesnę žmogaus?

Be abejo, kai kuriais atžvilgiais — taip. Tačiau kyla pats svarbiausias klausimas: ar šiame progrese žmogus iš tikro tampa geresnis, t.y. labiau dvasiškai subrendęs, aiškiau turįs savo kilnumo sąmonę, labiau atsakingas ir atviras kitiems, ypač patiems silpniausiems ir vargingiausiems, ar yra linkęs labiau jiems duoti ir padėti?

Tad dabartinės civilizacijos ir technologijos išsivystymas reikalauja atitinkamo doros ir etikos išsivystymo. Tuo tarpu jis labai toli atsilikęs (15 nr.).

Taigi Bažnyčia turi kalbėti ne tik apie mūsų laikų pažangą, bet ir apie grėsmę visiems geros valios žmonėms. Todėl ji turi eiti į dialogą, į pokalbį su jais.

Žmogaus padėtis pasaulyje rodo, kad ji yra nutolusi nuo objektyvių moralinės santvarkos pagrindų, nuo teisingumo ir dar labiau nuo socialinės meilės reikalavimų. Žmogus, užvaldęs pasaulį, daiktus ir jėgas bei daręs didžiulę pažangą, pats tampa įvairiais, dažnai tiesiog nepastebimais būdais jos užvaldytas ir pavergtas — netvarkingo bendruomeninio gyvenimo organizavimo visuma, produkcijos sistema, socialinio susižinėjimo priemonių viešąja nuomone ir propaganda daromu spaudimu. Taip grynai materialistinė civilizacija pasmerkia žmogų vergijai.

Prieš mūsų akis vyksta didelė skaudi drama, kuriai niekas negali būti abejingas (pvz. vieno skurdas, o kitų didelis pelnas,

skriaudžiant kitus, žemesnes klases, atsilikusias šalis; didelis nedarbas ir infliacija, oro, vandenų užteršimas ir t.t.).

GALIMI KLAUSIMO SPRENDIMAI

Tačiau yra galimi kūrybiški, su žmogaus kilnumu sutinką sprendimai. Plačiai imamas *solidarumo* principas turi įkvėpti atitinkamų mechanizmų ir institucijų veiklą ieškojimą, ar tai būtų pramonės ar prekybos srityje, kur sveikos konkurencijos įstatymai rodo kelią, ar platesnėje ir tiesioginėje gėrybių ir turtų paskirstymo plotmėje, ar jų tokioje kontrolėje, kad ir ekonomiškai besivystančios tautos galėtų patenkinti ne tik savo būtinus reikalus, bet ir daryti palaipsniui pažangą.

Sunkus, neišvengiamas ekonominio gyvenimo struktūrų perkeitimo kelias neįmanomas be tikro širdies, proto ir valios atsivertimo. Šis uždavinys reikalauja ryžtingo asmenų ir tautų, trokštančių solidarumo, įsipareigojimo.

Taip pat ekonominis ir kultūrinis išsivystymas turi būti planuojamas, vykdomas ir įgyvendintas pagal vispusiško žmogaus ir tautų išsivystymo reikalavimus. Aplamai ir visame milžiniškame ekonominiame bei socialiniame gyvenime turi būti priimtas, nustatytas ir gilinamas moralinis žmogaus atsakingumas. Visur ir visada pirmoje eilėje turi būti žmogus.

Šie svarstymai iš dalies turbūt liks tik "abstraktus dalykas". Tačiau Bažnyčia neturi savo rankose kitokių ginklų, kaip tik dvasios, tiesos, meilės ir žodžio ginklus. Todėl ji nenustoja maldavusi abiejų pusių ir kiekvieno žmogaus: Nežudykite! Neruoškite žmonių išnaikinimo! Galvokite apie savo brolius ir seseris, kenčiančius badą ir skurdą!

Be to, pagrindinės ir neatšaukiamos žmogaus teisės, taip deklaracijų ir konstitucijų skelbiamos, neturi likti negyva raidė, kaip tai rodo gausios koncentracijos stovyklos, prievarta, kankinimai ir įvairiopa diskriminacija. Jos turi pasidaryti gyva dvasia ir žmonių praktika, valdžios atstovų pagrindiniu veiklos principu kelti žmogaus gero-

vei. Tai uždeda būtiną pareigą vis patikrinti modernias sistemas ir programas, ar jos atitinka objektyvias ir nepažeidžiamas žmogaus teises.

Jau vien tik grynai žmogiškai žiūrint, sunku sutikti, kad tik ateistams duodama "pilietybės teisė", o tikintieji tik pakenčiami ir su jais elgiamasi, kaip su "antros klasės" piliečiais, ar net visai jiems atimamos "pilietybės teisės" (17 nr.).

ŽMOGAUS LIKIMAS IR BAŽNYČIA

Kiekvienas žmogus yra patikėtas Bažnyčios rūpesčiui. Juk įsikūnijęs Dievo Sūnus susijungia su kiekvienu žmogumi. O tai įvyksta Bažnyčioje, kuri yra mistinis Kristaus kūnas. Todėl Bažnyčia negali žmogaus apleist.

Žmogui Bažnyčia atlieka trejopą tarnybą, dalyvaudama Kristaus trejopoje pasiuntinybėje: kunigo, pranašo ir karaliaus. Dalyvaudami Kristaus pranašystės galioje, mes tikėjimu pažįstame dievišką tiesą ir drauge su Kristumi jai tarnaujame tikinčiųjų bendruomenėje. Bažnyčia neklaidingai perduoda tas dieviškas tiesas ir jų moko visus žmones (19 nr.). Kunigiškos galios dėka Bažnyčia ir paskiri tikintieji dalyvauja atpirkimo darbe, ypač Eucharistijos ir Susitaikymo sakramentais. "Išsilaikyti ir stiprėti eucharistinėje praktikoje, išvystyti eucharistinį pamaldumą ir dvasinį gyvenimą yra esminis Bažnyčios ir visos Dievo tautos įsipareigojimas, o dar labiau didžiulė malonė ir antgamtinės malonės šaltinis. Tai yra labai svarbus motyvas neprileisti, kad mokant, gyvenime ir veikloje būtų kas nors atimta iš šio Svenč. Sakramento didingumo ar esmės sampratos" (20 nr.).

"Reikia iš naujo atidengti savyje ir kituose ypatingą žmogaus pašaukimo kilnumą, kurį galima išreikšti žodžiu "karališkas". Jis gaunamas dalyvaujant Kristaus - Karaliaus galioje. Užtat tikintysis nėra tik kokia nors bendruomenės dalelė ar narelis. Jis iš Kristaus turi asmenišką pašaukimą atlikti ypatingą pareigą Bažnyčioje, broliškoje bendruomenėje ir įvairių, žmogiškojo gyvenimo sričių sambūriuose" (21 nr.).

ASYŽIUS IR ASYŽIETIS (II)

ALFONSAS GRAUSLYS

Mūsų lietuvių religinė literatūra (kaip ir apskritai literatūra) šiame šimtmetyje nebuvo turtinga, todėl ir čia svarstomąją temą medžiagos beveik neturime. Jei kur nors mūsų periodinėje spaudoje buvo kas nors rašęs apie šv. Pranciškų Asyžiaus miesto rėmuose, tai tik labai trumpai. Šalia kai kurių nedidelių knygelių apie šventąjį teturime tik dvi dėmesio vertas knygas: 1. Johannes Joergensen, *Šventas Pranciškus Asyžietis*, 1926, iš vokiečių kalbos išvertė kun. J. Bikinas, 266 psl., Šv. Kazimiero draugijos leidinys, Nr. 405; 2. Antanas Maceina, *Saulės giesmė*, išleido prel. Pr. M. Juras, Brooklynas, N.Y., 1954 m., 454 psl. T. Valiaus viršelis. Nei viena, nei antra šių knygų nėra asmeniška reakcija į šventąjį šiandieninio Asyžiaus fone, tačiau netiesiogiai mūsų svarstomąją temą liečia, todėl jos abi vertos dėmesio.

Johannes Joergensen (1866-1956), danų rašytojas ir poetas, priklauso prie trijų didžiųjų tos tautos literatų, šalia Anderseno pasakų ir religinio filosofo Kierkegaardo kūrybos. Jo "Pranciškaus gyvenimas" yra labiausiai žinomas šiuo klausimu religinis veikalas. Jo religinė kūryba susideda iš 72 tomų. Šioje kūryboje yra keletas šventųjų biografijų ir keturios knygos šv. Pranciškui Asyžiečiui ir jo sukeltam religiniam pranciškonų sąjūdžiui pagerbti. Dalis jo kūrybos yra išversta į 18 kalbų. Joergensen yra didžiausias danų katalikų rašytojas.

Jis gimė liuteronų šeimoje, negaudamas joje rimto krikščioniško auklėjimo. Jausdamas dvasinę tuštumą, ieškojo tiesos filosofijoje, nihilizme, anarchizme ir ateizme. Sulaukęs 28 m. amžiaus, susitinka su dvasin-

Baigdamas encikliką, popiežius pasiveda Marijos, Bažnyčios Motinos, globai bei užtarimui ir prašo tikinčiuosius nuoširdžių maldų (22 nr.).

gais žmonėmis, skaitydamas jų raštus. Tarp kitko jo vėlesnei kūrybai turėjo įtakos viduramžių vokiečių krikščionys mistikai: Sense, Tauler; taip pat ir prancūzai: E. Heilo ir L. Bloy. Jis ir asmeniškai susipažįsta su kai kuriais atsivertėliais į katalikybę. Šių pastarųjų sudomintas, su vienu iš jų jis nuvyksta į Asyžių, kur ilgiau pagyvena. Tenai Angelų Marijos bazilikoje prasideda jo dvasinis lūžis: pirmą kartą jis ten atsiklaupia... Paskui, mąstydamas ir studijuodamas, po kelių mėnesių tampa giliai tikinčiu kataliku. Po to dar keletą kartų vyksta į Asyžių ilgiau pabūti, o vėliau ten pradeda net metais gyventi, labai pamildamas tą šventąjį. Jis ten įsigyja namą, nusiperka Asyžiaus kapinėse pasilaidojimui vietą, bet... grįžęs apsilankyti į gimtąjį kraštą, netikėtai miršta.

Iš čia aprašyto jo elgesio aišku, kas jam buvo Asyžius ir Asyžietis. Asyžius jam buvo virtęs antrąja tėvyne. Jo minėtoje knygoje, kur rūpestingai surinkti visi šv. Pranciškaus gyvenimo faktai, jaučiama rašytojo-poeto romantika, tačiau visur jis išlaiko istorinį objektyvumą, neversdamas legendų istorine tikrove, bet, antra vertus, iškeldamas žmonių meilę šventajam jį supančiose legendose. Už šią knygą, kaip jos galė mūsų vertėjas pažymi, popiežius Pijus X (dabar šventasis) autoriui raštu buvo pareiškęs pagyrimą ir padėką.

Gaila, kad niekur šiuo metu neužtikau kitų Joergenseno knygų. Jo išpūdžiai iš Asyžiaus, susidūrus ten su išlikusiais šventojo pėdsakais, aprašyti knygoje (prancūzų k. vertimas) "Livre de la route" (vokiečių kalba — "Das Pilgerbuch"). Autoriui švenčiant 80 metų sukaktį Asyžiuje (jam pranciškonų suruoštą), Pijus XII atsiuntė sveikinimo telegramą, kurioje dėkoja tam "nusipelnusiam rašytojui, kurs savo talentu ir tikėjimu pasitarnavo Asyžiaus Serafinui". Tad angelo vardu popiežius pavadino Asyžiaus šventąjį.

Antanas Maceina "Saulės giesmės" prartyje (laiške prel. Jurui) pasisako rašęs šią knygą prelatui prašant ir drauge norėdamas pagerbti šv. Prancišką. Ši knyga nėra šventojo biografija, bet jo dvasios pasaulio

atkūrimas bei jo didžiųjų dorybių pagrindimas. Iš visos vertingos autoriaus kūrybos šią knygą laikau vertingiausia, nes joje randame daug sugestijų, ir šiandieniniam krikščioniui rodančių, kas darytina. Šioje knygoje ir filosofijos nestudijavusiems, bet rimtesniam galvojimui pribrendusiems duodamas pagilintas krikščioniškų dorybių supratimas ir jų vykdymo, norint būti krikščioniu, būtinumas. O juk filosofija plačia prasme yra ne kas kita, kaip pagilintas galvojimas. Mūsų neturtingos religinės literatūros knygų dauguma yra labai abstrakčios: jos ne kartą suteikia gerų minčių, bet tos mintys, nenurdant, kaip jas įvykdyti, dar nėra paskatinimas krikščioniškai gyventi.

Tačiau šioje knygoje nėra asmeninių išgyvenimų, susidūrus su šventojo dvasia, dar ir šiandien juntama Asyžiuje. Tai reiškia, kad autorius arba nėra ilgėliau Asyžiuje pabuvojęs, arba, kad ir buvęs Asyžiuje, šiuo klausimu nenorėjo pasisakyti.

Paul Sabatier (1858–1928), prancūzų protestantų teologą, čia įjungiu dėl jo nepaprastai didelės meilės šv. Pranciškui ir dėl jo dvasinio giminingumo Joergenseniui. Jis, kaip ir tas danų rašytojas, daug kartų ilgai gyveno Asyžiuje. Jam Asyžius buvo tapęs antrąja tėvyne. 1893 m. jo parašytoji knyga "Vie de S. François" turėjo nepaprastą pasisekimą. Ji susilaukė 40 laidų. Man teko perskaityti rusišką jos vertimą, išleistą 1895 m. Maskvoje. Tiesa, šią knygą 1894 m. Kat. Bažnyčia buvo įrašiusi į Indeksą, t.y. į uždraustųjų knygų sąrašą. Tai buvo padaryta dėl to, kad autorius, nusikalsdamas tiesai, pavaizdavo Prancišką Kat. Bažnyčios maištininku. O iš tikrųjų šventasis niekada Bažnyčios nekritikavo ir net jos nevertiems tarnams rodė pagarbą. Tačiau 1908 m. Sabatier prisipažino šiuo atžvilgiu nusikaltęs. O be to, Sabatier simpatizavo viduramžių dvasingumui ir daug padirbėjo klasikams, apie šv. Prancišką rašiusiems, išleisti ir kai kuriems istoriniams pranciškonų leidiniams spaudai paruošti.

Remdamasis šia knyga, čia noriu pateikti jo susižavėjimą šv. Pranciškum.

Knygos įžangoje autorius gėrėsi XII-ojo šimtmečio pabaiga ir XIII-ojo pradžia. Šie du šimtmečiai jam dvelkia pilnu pražydimu. Ši viduramžių laikotarpį jis lygina su 20 metų jaunuoliu — su jo visa poezija, svajonėmis, entuziazmu, kilniaširdiškumu ir drąsa. Tas laikotarpis dvelkė meilės ir jėgos pertekliu. Visur buvo jaučiamas vienas troškimas: pasiaukoti kuriam nors kilniam ir šventam darbui. Jei tada buvo šventųjų laikotarpis, tai taip pat ir klaidatikių, bet tos dvi sąvokos, anot autoriaus, ne taip yra viena kitai priešingos, kaip pirmu žvilgsniu galėtų atrodyti. Manytume, gal dėl to, kad ir vieni, ir kiti rimtai žiūrėjo į tikėjimo klausimus ir buvo pasiryžę net mirti už savo įsitikinimus. Pranciškus buvo liaudies šventasis, todėl ir pavadino savo sekėjus mažaisiais (minores), nes tuo laiku žmonės buvo pasidalinę klasėmis: majores (didesnieji) ir minores.

Anot autoriaus, tautos sujudo, pilna krūtine įkvėpdamos pavasario, nešančio naujų gėlių kvapą, dvelkimą... Viskas, kas tuo laiku buvo geriausio žmonijoje, panorėjo jį sekti. Jo Kristaus sekimas nepalyginamai labiau įtikimas už Tomo Kempiečio sekimą. Žmonės pajuto, kad save išganyti tegalima gelbstint kitus. O reikia žinoti, aiškina autorius, kad to laiko žmonės turėjo visas ydas, bet nebuvo niekšingi. Jie turėjo visas dorybes, bet nebuvo saikingi. Jie buvo arba nedorėliai, arba šventieji. Juk gražiausieji liturginiai himnai — *Stabat* ir *Dies irae* — atėjo pas mus iš XIII-ojo šimtmečio. Čia kreipdamasis į Umbrijos gyventojus, gyvenančius Asyžuje, autorius apie save sako: "Jūs atsimenate šį keistąjį maldininką, kuris neturėdamas nei abito, nei virvės susijuosti, jums su tokia meile kalbėjo apie angeliškąjį tėvą (taip jis vadino šv. Prancišką), kaip pats pamaldžiausias pranciškonas. . ." Knygos įžangoje jis džiaugiasi garsiuoju Renanu (kurs, tiesa, Kristui nusikalto savo raštais, paversdamas jį tik žmogumi, A.G.), tačiau "niekas iš bendralaikų taip gerai neatsiliepė apie Prancišką, kaip Renanas, kurs visuose savo raštuose su jaudinančia meile grįžta prie jo..." Sabader savo įžangos gale džiau-

giasi legendomis apie šv. Prancišką. Knyga "Fioretti (Gėlytės), anot jo, esanti literatūros perlas, vienas gražiausių viduramžių kūrinių.

Svarstydamas Pranciškaus gyvenimą ir įtaką žmonėms, Sabatier priskiria tą įtaką faktui, kad Pranciškus nesileido į polemiką su klystančiaisiais. Jis žinojo, kad polemikoje daugiau ar mažiau pasireiškia priešininką užgaunantis protinis išdidumas, kurs tarp skirtingai manančiųjų prarają pagilina. Autorius sako, kad tiesa neįrodoma, bet įteigiama. Vienintelis ginklas, kurį šventasis kovodamas su priešais norėjo naudoti, buvo gyvenimo šventumas. Šventojo gyvenime buvo tiek daug meilės, kuri skleidė šviesą, šildė ir mokė mylėti. Tad nenuostabu, kad katarai Italijoje išnyko be didelių sukrėtimų, be inkvizicijos, bet tik Pranciškaus sukulto sąjūdžio meilės persunktų pamokslų veikiami. Jie pirmieji pradėjo sakyti pamokslius, nes prieš tai pasaulietiškoji dvasiškija mažai pamokslininkavo. O jeigu ir pamokslininkavo, tai labiau pareigos verčiama, o Pranciškus, anot autoriaus, "kalbėjo savo vidinio liepsnojimo verčiamas". Svarstydamas vėlesniojo protestantizmo plitimą, Sabatier tarp kitko tvirtina, kad tam plitimui labiausiai patarnavo pasauliečių pamokslininkavimo pranašumas, palyginus su tų laikų oficialiu dvasiškuos pamokslų sakymu.

Pranciškus anais laikais laimėjo pasaulį, nes žmonės pasikeičia įtakoje tų, kuriais žavisi, kurie juos myli. Jeigu pamokslininkai paprastai įtikinėja tik protą, tai Pranciškus laimėjo žmonių širdis, o per širdį ir protą. Tik prisiminkime tą anų laikų entuziazmą, kai ištisi miestai, išgirdę ateinant Prancišką su savo mokiniais, iškilmingai jį sutikdavo. Daugybė žmonių norėjo eiti paskui jį. Jis turėjo juos prilaikyti, kad pasilikėtų savo pareigose. Užtat reikėjo III ordino, vadinamųjų tretininkų, steigimo, kad galėtų gyventi šventojo dvasia, nepalikdami savo šeimų.

Viso to minių sujudimo pagrindą svarstydamas, Sabatier savo knygoje rašė: "Dar niekada žmogus neturėjo tokios galios žmonių širdims, nes dar niekada niekas taip mažai neskelbė savęs..." Tuo jis norėjo iškelti

šventojo nuolankumą, o drauge ir tą radikumą, pasireiškiantį visišku atsiribojimu nuo bet kokio turto, o taip pat ir pasiryžimu raidiškai, tobulai gyventi Evangeliją.

Jo gyvenimas buvo nuostabus, kažkas iki tol negirdėta: jis naujai skelbė beveik pamirštą, iki tol gyvenimo dulkėmis aptemdytą Evangeliją. Todėl žvelgdamas į tą mažytę koplytėlę šalia Asyžiaus (kuri šiandien yra Porciunkulio bazilikos viduje), prie kurios telkėsi pirmieji šv. Pranciškaus sekėjai, autorius rašė: "Ši koplytėlė. .. tikrai pasidarė vienu iš tų retų pasaulio taškų, į kurių atremtos slaptingos kopėčios, jungiančios dangų su žeme..."

Su entuziazmu Sabatier atsiliepia ir apie pirmąją moterį pranciškonę, 16 metų asyžietę Klarą, Jėzaus Kristaus mokinę ir ištikimiausią Pranciškaus sekėją. Ji tapo tuo kertiniu akmeniu, kurios dėka Pranciškus įsteigė savo II ordiną — seserų klarisių vienuoliją. Abu juos jungė ta pati meilė Jėzui Kristui ir heroiška neturto meilė. Tą neturtą juodu abu išgyveno kaip didžiausią turtą. Abu, prieš tėvų valią, buvo pabėgę iš namų. Apie jūdviejų beveik žemėje neužtinkamos meilės draugystę Sabatier keliais atvejais savo knygoje rašo: "Yra išrinktųjų sielų — jų pasitaiko dažniau, negu manome, kurios savo skaistumu ir nuotaika, toli nuo visa to, kas žemiška, įstengia tiesiai įžengti į meilės šventovę... Aukštesnioji skaistybė — tai kažkas slaptinga; ji yra tiek kilni, kad jeigu ją pasiūlytum visiems žmonėms, jie tokios kalbos nesuprastų... Pranciškaus biografai jautė, kad pavojinga rodyti miniai dvasinį grožį, kuris per daug viršija minios dorovinių lygi".

Kitoje vietoje, jau konkrečiau kalbėdamas apie Klarą, autorius rašo: "Toks dvasios pakilimas priklauso prie žavingų moters sielos savybių; moterys daug dažniau tuo dvasios pakilimu pasireiškė, jeigu neįtartų povandeninių uolų, skepticizmo bei žemų aistrų, išstatytų jų kilnioms nuotaikoms sunaikinti".

Asyžiuje tiek daug išlikusių pėdsakų tų abiejų šventųjų, kurių kūnai guli skirtingose jų vardu ten pastatytose bazilikose. Ne-

NEŽENGTA ŽINGSNIS

A. SAULAITIS, S.J.

Turbūt kiekvienas žmogus kartais atsisoja kelyje prie slenksčio ar kliūties, kurią peržengęs pakreiptų (ar leistų Viešpačiui pakreipti) savo gyvenimą arčiau naujų (kad ir ne visai žinomų) galimybių. Galima manyti, kad tokį žingsnį tenka žengti ir bendruomenėj, kuri yra daugiau negu savo dalių visuma. Šiame rašinėlyje aprašomas šuolis būtų žmonių veiksminga atsakomybė tikinčiųjų bendruomenėje.

Kol visi laikėmės Dievo įsakymų (t.y., Senojo Testamento įstatymų), viskas buvo gerai. Lietuvių tarpe atsiranda vis daugiau asmenų, kurie, dalyvaudami vietinėse parapijose bei sąjūdžiuose, pasigenda panašių tikinčiųjų šeimos gyvumo apraiškų mūsų tarpe. Kartais net tiek, kad vystosi asmeninė įtampa dėl dalyvavimo vienoje ar kitoje bendruomenėje: vieni išsprendžia klausimą, lankydami vietinės parapijos pamaldas iš vakaro šeštadienį, o sekmadienį — atlikdami pareigą lietuviškoje sumoje; kiti bando suaugusiems seminarų, kursų, rekolekcijų ar skaitybos vaisius įpiršti lietuviškos parapijos vadovybei. Dar kitų turbūt nematome, nes jie jau toli nuo lietuvių bažnyčios.

Viešesnėje plotmėje galima pasiskaityti mūsų šios ir vietinės religinės spaudos arba pažinti vietinę parapiją. Kiek randame lietuviškų pavardžių naujai įšventintų ar naujoms pareigoms vyskupo paskirtų diakonų, Eucharistijos ministrų? Kuriose mūsų parapijose ar įstaigose parapiečių komitetas yra veikli ir atsakominga ne tik administracijos, bet ir pastoracijos dalis (jei ne širdis)? Kodėl?

Neseniai teko būti vietinėje parapijoje, kurios trys kunigai dirba kartu su keturiais

nuostabu, kad atsiranda jautrių sielų, kurios, abstrakčia meile mylėdamos šventuosius, daug konkretesne, asmeniška meile pamilsta šv. Pranciškų ir šv. Klarą.

diakonais ir 20 Eucharistijos ministrų. Vienas diakonas atsako už suaugusiųjų lavinimąsi ar religinį švietimą, kitas su Eucharistijos ministrų pagalba planuoja ir aplanko ligonius, namuose būnančius senelius, trečias vadovauja liturginei bei sakramentų (krikštų, vedybų) ruošai. Dar kita parapija (Pietų Amerikos mažųjų bendruomenių pavyzdžiu) susibūrusi į keliolika grupių po 50 - 100 šeimų, kurios išvysto savo "bažnytinį" gyvenimą, o jų seniūnai kas mėnesį su klebonu planuoja bendruomenės krikščioniškus patarnavimus. Tai nereiškia, kad visos vietinės parapijos vienokios, o mūsiškės kitokios. Diakonų, Eucharistijos ministrų, seminarų, kursų, suaugusiųjų švietimo ir evangelizacijos sąjūdžiai yra Bažnyčios ateitis.

Vienas būdas suvokti tokio žmonių įsijungimo svarbą yra peržiūrėti būdus, kuriais religinė bendruomenė gali tarnauti savo nariams ir kitiems žmonėms. Taip daro kiekviena pastoraciniu atžvilgiu gyva tikinčiųjų šeima. Apžvalgos santraukėlė būtų šitokia:

Liturgija: skaitytojai, rašto darbai, giesmių atranka, skaitymų atranka, parapijos biuletenis.

Programa: jaunų šeimų rateliai, nevedusiųjų grupė, vyrų klubas, seminarai, moterų draugija, finansų komitetas, jaunimo veikla, vakaronės.

Komisijų darbai: parapijos komitetas, narių komisija, nuosavybės priežiūra, misijonieriams talka, Lietuvos Bažnyčios reikalai, liturgija, religinis švietimas, ligonių lankymas, finansai, muzika ir giesmės, socialinė šalpa.

Krikščioniškoji talka: vedusiems, asmenims bėdoje su policija, besiruošiantiems vedyboms, šeimoms, alkoholikams, pagalbos reikalingiems nervų ligoniams ir kitiems.

Šeimų bei asmenų lankymas: esančių ligoninėje, prie namų pririštai, senelių, pasyviųjų, naujai atvykusiųjų, per mirtį šeimos narį praradusiųjų ir kt.

Raštinės darbai: telefonai, spausdinimas, parapijos planavimas, susirašinėjimas, bylos, informacija spaudai.

Socialinė veikla: lietuviškas knygynas ir kioskas ar krautuvėlė, lietuviška religinė medžiaga, dalyvavimas L.R. Kat. Federacijoje, ryšiai su vyskupijos sąjūdžiais bei planais.

Visuomeniniai ryšiai: lituanistinės mokyklos tėvai, ryšiai su spauda, televizija ar radiju, talka skautams, ateitininkams, vyčiams, sportininkams ar kitai jaunimo grupei, skelbimų rinkimas parapijos leidiniams, Lietuvių Bendruomenė, Jaunimo sąjunga, įvairios draugijos.

Sakramentiniai ir kiti patarnavimai: vestuvės, krikštynos, laidotuvės, Susitaikymo sakramentas, pirmoji Komunija, įvairios pamaldos ir Mišios.

Platesni rūpesčiai: ryšiai su Kunigų vienybe, dalyvavimas lietuvių seimuose ar konferencijose, vietinių (apylinkės) kunigų bei pasauliečių vadovų pasitarimuose, ekumeniniame sąjūdyje, charizmatikuose ir kt.

Turbūt niekas nesuklys sakydamas, kad didesnėje mūsų parapijų dalyje kunigas ar kunigai visus tuos darbus atlieka. O jeigu būtų priskaitytas laikas, kurio klebonui ir kitiems kunigams reikia susikaupti, skaityti, rašyti, lankyti atsinaujinimo kursus, mokyti ar dėstyti, šiaip svečiuotis ar žmones priimti, sąrašas būtų perpildytas. Iš tikrųjų, dvasininkai peržiūri tokį sąrašą kartu su parapijos vadovais pasauliečiais ir pasidalina, kas kuo rūpinasi. Savaime aišku — jeigu parapija didelė ir kunigų mažai, dar labiau tos tarnybos tenka parapijiečiams (ypač jei jokia kita organizacija tų darbų neužpildo). Kolonijos — lietuviškos tikinčiųjų bendruomenės apžvalga padėtų išryškinti, kiek dar daugiau gyva parapija gali atlikti.

JAV katalikų gyvenimo stebėtojai teigia, kad šiuo metu veikia du labai teigiami sąjūdžiai: siekti suasmeninti bažnytinę administraciją ir įgyvendinti ar sužadinti religinį išgyvenimą. Suasmenintai, artimesnei tarnybai reikalinga daugiau jėgų. Todėl ir diakonų sąjūdis, ir visa kita suaugusiųjų tarnyba taip sparčiai klesti ten, kur drįstama žengti tą mūsų nežengtą žingsnį.

Paklaustas apie kunigų trūkumą savo vyskupijoje, vienas Brazilijos vyskupas at-

sakė: "Gal tai šventosios Dvasios būdas mus išlaisvinti iš per didelio klerikalizmo Bažnyčioje". Klerikalizmo? Ar tai neskamba, kaip bedieviškų žmonių pastaba? Grįžkime prie sąrašo. Gi tikrai mūsų tarpe dvasininkai viską (o gal tik 99%) daro, o mes į paklausimus ar pastabas linkę atsakyti: "Tai kaip Jūs padarysite, kunigėli, bus gerai". Šia prasme klerikalizmas reikštų, kad tikinčiųjų šeimoje nėra ar nesireiškia sąmoningi suaugusieji, o dvasininkai (neretai būdami minkštaširdžiai) apsiima visus darbus, kuriuos parapija (tai yra, ne tik kaip įstaiga, bet kaip tikinčiųjų maža Bažnyčia) turėtų ir norėtų atlikti. Iš "Kronikos" matome, kad ne visur lietuviškoje tikinčiųjų šeimoje yra taip, kaip pas mus.

Žmonės, apie tai išgirdę, klausia: "Tad ką daryti?" Vietoj Evangelijos galima paskaityti Vatikano II dokumentus arba Jungtinių Tautų Žmogaus teisių deklaraciją. Ten gan aišku, kiek teisių (ir pareigų) kiekvienas krikščionis turi, net Bažnyčioje.

Antra vertus, toje pačioje šeimoje žingsnį žengti tenka kunigui, o tai nėra jam lengva. (Pagal Naująjį Testamentą, kaip atsiliepė anų laikų dvasininkija į Kristų, jo teigimus ir asmenį?) Persiorientuodamas į nuolat atsinaujinančios Bažnyčios mintį, gali bijoti prarasti galios, įtakos, vaidmens. Jeigu pasaulietė Eucharistijos ministrė dalins komunią, diakonas skaitys Evangeliją ar pamokslaus, gal net pateps ligonius (tokį prašymą Romai dabar siūlo kunigų senatai), kas lieka kunigui? Jeigu liturginė komisija paruoš pamaldas, išrinks skaitymus bei giesmes, suplanuos apeigas, kas įvyks su liturginės bendruomenės pirmininku? Jeigu darbais apkrautas kunigas per dešimtis metų nelankė seminarų, diskusinių kursų ar atsiliko su skaityba, šios "naujos" gali būti neįkandamos.

O vis dėlto didysis atsinaujinimo šaltinis yra asmeninis ryšys su Kristumi ir ilgametė meilė Bažnyčiai tokiai, kokia ji yra (ne tik tokiai, kokia buvo ar manėme, kad buvo). Jeigu prieš 1500 metų buvo uždrausta krikščionims klauptis, tai gal nėra naujiena Bažnyčioje stovinčiam šv. Komuniją priimti.

Tai yra, jeigu asmuo gali pajusti tų visų pasikeitimų (ir dar busimųjų) prasmę bei ryšį su tuo Kristumi ir jo Bažnyčia, kuriai prieš dešimtmečius pažadėjo savo ištikimybę bei tarnybą, tada praverti atsigavimo vartai ne tik jam, bet ir visai bendruomenei.

Bet mes ir stengiamės viešą paveikslą taip nupiešti, kad Bažnytinė vyriausybė nepajustų to troškimo, kuris vis labiau veržiasi iš žmonių šeimų ir gyvenimo. Seminarijoje klodami stalus, vis žiūrėdavome, kad rektorius bei vyresnieji gautų sveikas lėštes, nesulenktus šaukštus, puodukus su ausytėmis. O paskui tekdavo stebėtis, kai vyresnieji nežino, kad jau tiek daug apdužusių lėkščių ir sulankstytų šakučių. Kai pradėta blogiausi indai jiems dėti, tuojau atsirado naujų. Dvasinė vyriausybė nuoširdžiai nori tarnauti ir talkinti, bet Bažnyčios (eilinių?) narių atžvilgiu laikosi kaip tėvas su sūnum ar motina su dukra, kurie taip nori vienas su kitu pasikalbėti, susitarti, bet, savotiškai vienas kitą įtardami, nedrįsta ar nežino kaip.

Ar būtų prieš Bažnyčios drausmę pagaltoti, kad advokatai, chemikai, gydytojai, mokytojai net privalomai turi lankyti atsinaujinimo kursus ar laikyti egzaminus? Arba parapijos tarybai kasmet paskirti sumą savo kunigams užmokėti seminarų mokesčių, nakvynę ir kelionę? Arba žiūrėti tiesiai į akis ir sakyti nuoširdžiai, kas parapičių širdyje glūdi.

Tam nežengtam žingsniui, atrodo, reikia kitokio Bažnyčios išgyvenimo, kitokio, negu oficialaus, žvilgsnio į tikėjimo "pareigas", kitokio pajutimo apie tik vieną Kristų ir tą pačią Dvasią, kuri veikia visur ir visuose. Ir visa tai dabar, kol dar daugumas mūsų parapijų bei įstaigų turi savo tautiečius kunigus.

* Tarptautinė katalikų intelektualų ir studentų organizacija "Pax romana", minėdama Žmogaus teisių deklaracijos 30 m. sukaktį Ženevoje, dalyvaujant atstovams iš Europos, Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos, svarstė krikščionių uždavinius žmogaus teisių gynyboje ir tam tikslui sudarė specialią programą. "Pax Romana" sąjūdyje dalyvauja ir lietuviai.

GYVENIMO ŽODIS

CHIARA LUBICH

*"Pirmiausia ieškokite Dievo
karalystės ir jo teisybės,
o visa kita bus jums pridėta".
(Mt6,33)*

Visa Evangelija yra tartum revoliucinis šūkis. Nėra žmonių žodžių, kurie prilygtų Kristaus žodžiams. Tik pasiklausykite: "Pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa kita (t.y. kasdieniniai reikalai) bus jums pridėta".

Paprastai pirmutinis žmonių rūpestis yra ieškojimas visa to, kas reikalinga užtikrinti gyvybei. Gal ir tu taip elgiesi. Bet Jėzus tau pateikia kitokį požiūrį ir kitokį gyvenimo būdą. Jis reikalauja iš tavęs visiškai skirtingo elgesio nuo to, kuris paprastai vartojamas, ir to reikalauja ne tik vieną kartą, bet visada. O tai reiškia — visų pirma ieškoti Dievo karalystės.

Kai su visa savo būtybe būsi susiorientavęs link Dievo ir darysi visa, kad Jis tau ir kitiems viešpatautų (t.y. visa valdytų savo įstatymais), tada Tėvas tau duos tai, kas kasdien yra reikalinga.

Bet jeigu rūpinsies pirmiausia savimi, tada užsiimsi tik šios žemės dalykais ir tapsi jų vergu. Matysi šios žemės gėrybėse savo svarbiausią problemą, visų savo pasiryžimų tikslą. Tada kils tavyje didelė pagunda pasikliauti vien savo jėgomis ir gyventi, lyg Dievo visai nebūtų.

"Pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa kita bus jums pridėta". Šiais žodžiais Jėzus viską apverčia aukštyne kojom. Jei tavo svarbiausias rūpestis bus Jis, jei gyvensi tik dėl Jo, tada visa kita nesusidarys jokios problemos tavo gyvenime, bet bus tik priedas.

Ar tai ne utopija? Ar tai neįvykdomas žodis tau, modernusis žmogau, gyvenantis šiandien industrijos užkariautame pasaulyje, kur viešpatuoja tik konkurencija ir dažnai ekonominė krizė? Tau tik norėčiau priminti, kad medžiaginiai sunkumai ir kova

dėl buities nebuvo mažesni Galilėjos gyventojams, kai Kristus pasakė šiuos žodžius.

Tai nėra jokia utopija, o tik tavo gyvenimo pagrindas: ar gyveni tik sau, ar gyveni Dievui.

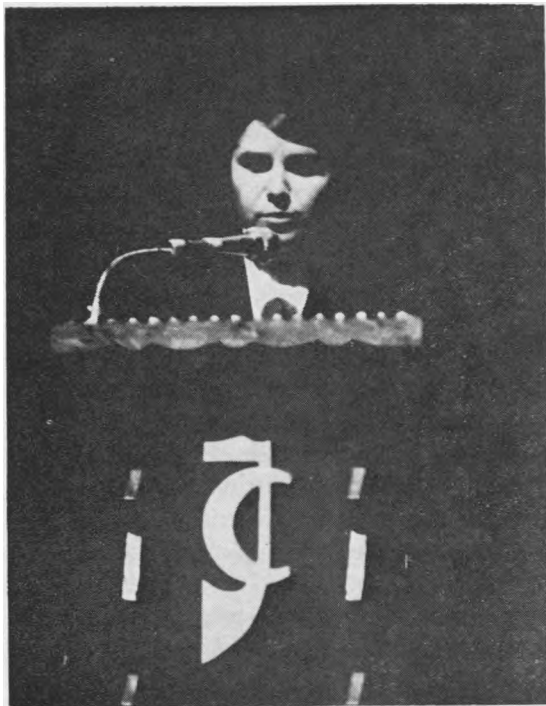
Pasistenkime gerai suprasti šiuos žodžius: "Pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa kita bus jums pridėta". Jėzus šiais žodžiais neskatina tavęs būti tinginiu, pasyviu žemiškuose dalykuose bei neatsakingu ar paviršutinišku savo darbe. Jėzus čia tik nori susirūpinimą pakeisti konkrečia veikla, panaikindamas susirūpinimą, baimę ir nerimą.

Juk jis sako: "Pirmiausia ieškokite karalystės. .." "Pirmiausia" tai reiškia, kad tai būtų pats pirmasis mūsų rūpestis iš visų darbų ir užsiėmimų. Tačiau tai nereiškia, kad krikščionis neturėtų užsiimti tais dalykais, kurie reikalingi jo gyvybės išlaikymui.

"Ieškoti Dievo karalystės ir jo teisybės" reiškia elgtis pagal Kristaus mokslą, paskelbtą Evangelijoje. Tik ieškodamas Dievo karalystės, krikščionis ras nepaprastą galią, kurią suteikia dangiškasis Tėvas.

Papasakosiu vieną įvykį. Tai buvo prieš keletą metų, bet tebėra labai aktualu ir šiaudien. Iš tikrųjų pažįstu daug berniukų ir jaunuolių, kurie dabar taip elgiasi, kaip elgėsi toji mergaitė.

Jos vardas buvo Elvyra. Lankė mokytojų seminariją. Buvo neturtinga. Tiktai aukštais pažymiais galėjo užsitikrinti studijų tęsimą. Ji buvo tvirto tikėjimo. Jos filosofijos profesorius buvo bedievis, todėl neretai mokslą apie Kristų ir Bažnyčią parodydavo bespalvį ar net klaidingą. Mergaitės širdis užsidegdavo; ne dėl savimeilės, bet dėl Dievo meilės ir dėl savo draugių. Nors gerai žinojo, kad pasipriešindama profesoriui galėjo gauti blogus pažymius, bet vis tiek negalėjo susilaikyti. Pakeldavo ranką, prašydavo balso ir sakydavo: "Profesoriau, tai netiesa". Kartais gal ir negalėdavo gerai at-

Sesuo O. Mikailaitė skaito invokaciją.

Balerina Violeta Karosaitė.

Dalis publikos „Laišku lietuviams“ koncerte-vakarieneje. Iš kairės sėdi laureatės: Aldona Kamanienė, Dalia Staniškienė, Eglė Paulikienė. Visos nuotraukos Algirdo Grigaičio.

Balerina Birutė Barodicaitė.

Kalba mecenatas dr. Leonas Kriaučeliūnas. Stovi: redaktorius, A. Kamantienė, D. Staniškienė ir E. Paulikienė.

Vytautas Peseckas

KELIONĖ

*Ne lygumos, ne upės, ne veidai
Ir ne atsiminimai tolsta,
Bet vienas as kažkur taip sau. . .
Galbūt, sakau, likimas.
Srovė. Gal vėjas.
Galbūt taip reikia,
Taip plaukti nežinia.
Norėtųsi sustot ir grįžti,
Bet negali.
O krantas tolumoje tirpsta.
Ir tirpsta viskas:
Upės, lygumos, veidai. . .
Ir praeitis, kaip sfinksas,
Paskęsta migloje toli. . .*

*Einu.
O nežinau, kur eiti.
Aplink tie svetimi, tie dideli,
Tie prakeikti kalnai.
Atsisuku. Ir šiaurės vėjas
Sustoja prie manęs.
Pasklinda kvapas
Pušų ir jūros, prakaito ir kraujo,
Ir dūmų žemės, degančios kovoj.
O lygumos! . .
Ir šauksmas tolimas
Žaibais supurto mano kūną.
O Dieve! . .*

O KAPITONE!

*Audra grobuoniškai rankas išskėtus krito,
Ir draskė laivo stiebą jūrų platumoj. . .
Ir draskė vėjas veidą ir akis lig ryto,
Kaip drasko kūną skausmas žemėj svetimoj. . .
Ir apkabino kapitoną šaltos liūtys,
Ir apkabino žodžiai debesų juodi:
— Į tėviškę, o kapitone, nepakliūsi,
Į tėviškę tave atneš laivai kiti. . .
Kiti iškels ir tavo vėliavą virš uosto,
Kiti kalbės, kad tavo žygis nuostabus. . .
Bet tau — vienatvės dainomis liūdėt ir guostis
Ir tik sapne jūreivių gretose nubust. . .*

sikirsti prieš gudrius proefsoriaus išvedžiojimus, bet žodžiuose "netiesa, profesoriau" glūdėjo mergaitės tikėjimas bei tiesos meilė ir vertė visus susimąstyti.

Draugės ją mylėjo ir stengėsi atkalbėti nuo tų atsikirtimų, nes jie galėjo būti žalingi, tačiau Elvyra nepasidavė.

Praėjus keliems mėnesiams, atėjo laikas atsiimti knygutę su pažymiais. Mergaitė ją

paima drebėdama. Bet pagaliau džiaugsminga staigmena! Knygutėje buvo įrašyta 10! Tai aukščiausias pažymys.

Visą laiką ji stengėsi ieškoti Dievo ir jo teisybės, o visa kita buvo gausiai pridėta.

Jeigu visuomet ieškosi Tėvo karalystės, pajusi, kad Dievo Apvaizda pasirūpins visais tavo gyvenimo reikalais. Patirsi, kokia nepaprasta yra Evangelijos galia.

Išėivija ir Vilniaus universitetas

Vincentas Liulevičius

Šiomet švenčiame 400 metų sukaktį nuo Vilniaus universiteto įkūrimo. Verta minėjimo ir pasididžiavimo sukaktis, nes Vilniaus universitetas suvaidino labai didelį vaidmenį Lietuvos kultūrai. Todėl rusai, po Lietuvos ir Lenkijos padalijimo, šnairavo į šią instituciją. Gavę progos, po 1831 m. sukilimo iš dalies universitetą uždarė, o 1842 m. visai likvidavo.

Lietuviai svajojo apie Vilniaus Universiteto atgaivinimą. Ta kryptimi veikė Lietuvoje. Neatsiliko ir užsienyje gyvenę. Tad trumpai pažvelkime į išėivijos lietuvių pastangas Vilniaus universitetui atkurti ir paramą įsikūrusiam Lietuvos Universitetui Kaune.

1. AMERIKOS LIETUVIŲ PASTANGOS

Amerikos lietuvių laisvamanių suvažiavimas (1905. VI. 8) Filadelfijoje tarp kitų nutarimų reikalavo: ...teatgyja lietuviškas universitetas Vilniuje" (Lietuvos universitetas, 126-127 psl.).

Amerikos lietuviai jau pirmajame Amerikos Lietuvių Katalikų kongrese (įvykusiame 1906.IV.17-18) Wilkes-Barre, Pa., nutarė "Atgaivinti universitetą Vilniuje" (Pirmasis Amerikos Lietuvių Katalikų kongresas, Shenandoah, Pa., 1906 m., 19 psl.).

1913 m. prie Katalikų Federacijos buvo suorganizuotas Tautos Išdas (P. Ruseckas / red.), Pasaulio Lietuviai, Kaunas, 1935 m., 79 psl.), kaip tos federacijos autonominė

šaka, kurio tikslas — kad katalikiškoji Lietuva, kaip tėvynėje, taip ir Amerikoje, turėtų nuolatinį pinigų šaltinį, kuris gaivintų ir remtų kiekvieną svarbų ir naudingą kultūros darbą. Ir pridėta pastaba, kad remis tik tas lietuvių kultūrinės įstaigos, organizacijos bei darbus, kurių tikslas ir veikimas nėra priešingi Katalikų Bažnyčios tikybos ir doros mokslui. Pinigus telks, įrašant jo nariais lietuvių parapijas, draugijas bei pavienius asmenis ir išleidžiant bei platinant "Tautos Išdo" ženklelius bei atvirukus (Keturių Metų Amerikos Lietuvių R.K. Federacijos Veikimas, Chicago, Ill., 1918 m., 19 psl.).

Tautos Išdas įplaukusius pinigus iš anksto paskirsto šitaip: ketvirtoji dalis eina lietuvių kolegijos reikalams, kurią manė įkurti Amerikoje. Iš likusiųjų pinigų ketvirtoji dalis turi eiti į geležinį fondą, kuris tepanaudojamas tik labai svarbiam tėvynės reikalui, nutarus trims ketvirtadaliams Tautos Išdo tarybos narių. Kita ketvirtoji dalis naudojama valdybos nutarimu, o pusę pinigų paskirs Tautos Išdo taryba, atsižvelgiant į tuo metu iškilusius tautos reikalus (ten pat, 20 psl.).

Šeštame Federacijos kongrese (1916 m.) kun. J. Vyšniauskas skaitė referatą "Lietuvos universitetas" (ten pat, 124-135 psl.). Jame nurodė, kokią didelę reikšmę turėtų universitetas tautos atgijimui, ir ragino sukaupiti visas jėgas tos įstaigos įkūrimui. Kilo diskusijos. Vieni buvo už įsteigimą Lietuvos universiteto, o kiti norėjo įkurti lietuvių kolegiją Amerikoje. Dr. J. J. Bielskis argumentavo, kad įvykusiame suvažiavime Šveicarijoje, Lietuvos, Amerikos, Italijos, Prancūzijos, Anglijos ir pačios Šveicarijos lietuvių atstovai nutarė būtinai stengtis atidaryti lietuvių universitetą Vilniuje (ten pat, 109 psl.; plg. A. Steponaitis, Atsiminimai, 1938 m. III psl.). Po diskusijų buvo priimta rezoliucija, kurioje pripažįstama būtinas reikalas įkurti Lietuvos universitetą Vilniuje. Tai įdėtai išpopuliarinti ir surinktą turtą globoti išrinko trijų asmenų komisiją. Priėmė kongresas pageidavimą, kad klebonai, kur sąlygos leidžia, lietuvių bažnyčiose, jų pačių rastu tinkamiausiu laiku vieną sekma-

dienį padaryty Lietuvos universiteto reikalui rinkliavą (Keturių Metų, 111 psl.).

Šeštojo Federacijos kongreso metu įvykusiame Tautos Išdo posėdyje paaiškėjo, kad kasoje yra 667,89 dol. Juos paskirstė šitaip: į atsargos kapitalą 51,78 dol., į universiteto fondą — 300 dol., į kolegijos fondą — 266,11 dol. ir mokyklų vadovėliams — 50 dol. (ten pat, 112 psl.). O kitais metais (1917. IX. 26) turimus kasoje pinigus paskirstė: į atsargos kapitalą — 36,83 dol., į kolegijos fondą — 82,88 dol., Šv. Kazimiero seserų vienuolynui — 48,64 dol. ir į universiteto fondą — 200 dol. (ten pat, 164 psl.).

Reikia pripažinti išeivių palankumą Vilniaus universiteto atkūrimui. Nori įkurti lietuvių kolegiją Amerikoje, tačiau pirmoje eilėje Lietuvos reikalas. Savajai kolegijai (1916-1917 m.) paskyrė 466,11 dol., o Vilniaus universitetui — 500 dol.

1918 m. Niujorke ir Čikagoje buvo įkurta "Vilniaus universiteto draugų sąjunga". Šios sąjungos tikslas — rinkti pinigus, ypač tarp svetimtaučių, ir finansuoti Vilniaus universitetą bei aplamai Lietuvos švietimą (V. Ambroze, Čikagos lietuvių istorija, 445 psl.). Šiai sąjungai Justinas Kulys paaukojo 1000 dol. (LE, XIII, 319 psl.).

2. KITŲ KRAŠTŲ LIETUVIŲ PASTANGOS

I Pasaulinio karo metu Šveicarijoje gyveno nedidelis būrelis lietuvių, bet buvo labai energingi ir kovingi Lietuvos labui. Jie suorganizavo keletą žymesnių konferencijų. Jose svarstė daugiausia politinius Lietuvos atkūrimo reikalus, bet neužmiršo ir Vilniaus universiteto. 1916 m. pradžioje (III.1-5) įvyko Šveicarijos lietuvių pirmoji konferencija Berne. Dalyvavo septyni asmenys: penki kunigai — J. Žilius, J. Purickis, A. Viskantas, VI. Daumantas ir A. Steponaitis bei du civiliai — J. Gabrys ir J. Tumėnas. Kadangi Vilniaus lenkai bandė atkurti universitetą, tad šioje konferencijoje Vilniaus universiteto reikalu padarė šį nutarimą: "Atsižvelgiant į tai, kad lenkai bando paveldėti Did. Lietuvos kunigaikštijos universitetą Vilniuje, lietuviai, pripažindami lygias tei-

ses visiems Lietuvos piliečiams, protestuoja prieš šią uzurpaciją ir pareiškia savo nusistatymą, kad garsus universitetas atitektų visos Lietuvos gyventojams, o ne tautinei mažumai" (Dr. M. Yčas, Atsiminimai, nepriklausomybės keliais, III, Kaunas, 1936 m., 17 psl.; plg. A. Steponaitis, Tėvynėje ir Pasauly, Brooklyn, 1962 m., 97 psl.).

Netrukus (1916.V.30 - VI.4) įvyko Pirmoji Lietuvių Konferencija Lozanoje. Joje dalyvavo Europos ir Amerikos lietuvių atstovai. Vietiniai: J. Gabrys, VI. Daumantas, J. Purickis, J. Tumėnas, A. Viskantas ir A. Steponaitis. Be jų, dar buvo St. Šalkauskis (kaip Rusijos Lietuvių Centro Komiteto įgaliotinis), M. Yčas (irgi iš Rusijos) bei Romanas Karuža (Amerikos Autonomijos Fondo atstovas). Joje taip pat rado laiko padaryti nutarimui Vilniaus universiteto reikalui:

"Vienu balsu pripažįstant atitinkančio Lietuvos reikalus universiteto reikalingumą, — konferencija kviečia lietuvių visuomenę be paliovos rūpintis Vilniuje lietuvių universiteto įsteigimu ir paveda Informacijos Biurui pagaminti šio universiteto įvykdymui planingą sumanymą bei tam tikrą memorialą" (M. Yčas, Atsiminimai, nepriklausomybės keliais, III, Kaunas, 1936 m., 26 psl.).

Verta dėmesio Antroji Lietuvių Konferencija Stockholme, įvykusi 1918. X. 18-20. Ją konferenciją iš Lietuvos nuvyko dr. J. Šaulys, kan. K. Alšauskas ir kun. J. Purickis. Iš Rusijos: dr. J. Alekna, M. Yčas, F. Bortkevičienė, St. Šilingas ir kun. J. Tumas. Iš Amerikos — dr. J. Šliūpas. Ir Skandinavijoje esą Lietuvių Centrinio Komiteto įgaliotiniai: J. Aukštuolis, J. Savickas ir Jurkūnas - Ignas Šeinius. Čia išvardyti asmenys atstovavo net šešių kraštų lietuviams: Didžiosios Lietuvos, Rusijos, Amerikos, Šveicarijos, Danijos ir Švedijos. Ši Antroji Lietuvių Konferencija Stockholme Vilniaus universiteto atkūrimo reikalui buvo šio nusistatymo:

"Kadangi Lietuva turėjo Vilniuje savo akademiją, įsteigtą 1579 m., 1803 m. paverstą universitetu, kurį Rusijos carų vyriausybė 1832 m. Lietuvos nutautinimui ir supravoslavimui uždarė;

Kadangi senasis režimas nebeturėjo joms atidaryti, nors lietuviai daug sykių stengėsi tai padaryti, steigdami tam tikrų komitetų;

Kadangi po ilgų klaidinimų net Valstybės dūmą vienu balsu pripažino reikalingą aukštosios mokyklos, o Lietuvių konferencija Lozanoje 1916 m. tai pakartojo;

Kadangi Lietuvių Tauta turi pakankamai mokslo pajėgų, ką reiškia jau paruoštas sąrašas galinčių užimti medicinos, gamtos, matematikos, teisių, istorijos, filologijos ir agronomijos katedras;

Antroji Lietuvių konferencija Stockholme nutarė:

1. kad Lietuvos Taryba Vilniuje imtųsi organizavimo universiteto Vilniuje ir tuojau pradėtų darbą;

2. kad Aukščiausioji Lietuvių Taryba Europoje jau dabar imtų lygti su būsimais profesoriais, turinčiais tuojau pradėti darbą, kaip tik stos tinkama valanda" (Pranas Čepėnas /red./, Lietuvos Universitetas, 130 psl.).

Šveicarijos lietuviai ryžtingai rūpinosi Vilniaus universiteto atgaivinimu. Net svarstė jo struktūrą. Memorialą tuo reikalu paruošė stud. J. Purickis (A. Steponaitis, Atsiminimai, 111 psl.).

3. LIETUVOS UNIVERSITETUI ĮSIKŪRUS

Vilniuje sudarytoji Valstybės Taryba labai greitai Vilniaus universitetu susirūpino ir (1918.XII.5) priėmė jo statutą ir buvo pradėtas atkūrimo darbas. Prasidėję karai tą darbą sustabdė (M. Biržiška, Dėl mūsų sostinės, London, 1960 m., 112 psl.).

Bolševikams okupavus Vilnių, Liaudies Komisarų Taryba (1919.III.13) padarė nutarimą Vilniaus universiteto atgaivinimo reikalu ir tam tikslui perdavė buvusius universiteto rūmus ir paskyrė vieną milijoną rublių. Universiteto darbui organizuoti buvo sudaryta speciali komisija. Pradėta studentų registracija (Lietuvos TSR istorija, Vilnius, 1958 m., 299-300 psl.).

Kai bolševikai okupavo Vilnių, Vilniaus lietuviai nebegalėjo galvoti apie savo universiteto atidarymą. Tada gimnazijos salėje pradėjo Lietuvių Mokslo Draugijos kursus,

kurie vyko arti poros mėnesių — III.24 - V. 17 (M. Biržiška, 112-113 psl.). Kai lenkai okupavo Vilnių, daugelį lietuvių ištrėmė į Lietuvą. Jų tarpe ir minėtų kursų lektorius, kurių žymi dalis įsijungs į Lietuvos universiteto dėstytojus.

Vilnių okupavus lenkams ir Kaunui pasidarius laikinąją sostinę, Kaune iškilo ir universiteto steigimo klausimas. 1919 m. tas reikalas pajudėjo privačia iniciatyva. Susidarė Aukštųjų Mokslų Draugija ir (1920.I. 27) iškilmingai atidarė Aukštuosius Kursus. "Medžiagiškai kursai buvo remiami valstybės, visuomenės, ypač Amerikos lietuvių". Iš šių kursų po poros metų (1922 m.) išsivystė Lietuvos universitetas (A. Marcinkevičius, Neužmiršk Lietuvos, Kaunas, 1927 m., 210-211 psl.).

Kai Kaune įsisteigė Lietuvos universitetas, Amerikos lietuvių rūpinimasis ta įstaiga nesumažėjo. Jie jį rėmė visokiausiais būdais. Kun. J. Žilys padovanojo Lietuvos valstybei savo biblioteką. Ją perkėlus atstovybėn į Vašingtoną, buvo pradėtos rinkti knygos tam pačiam tikslui ("Vienybės" metraštis, 1926 m., 78 psl.). Kun. A. Burbos biblioteka irgi atiteks Lietuvai. Abiejų kunigų bibliotekas į Lietuvą pargabeno kun. Pr. Būčys, grįždamas iš Amerikos į Lietuvą, ir jas perdavė Lietuvos universiteto bibliotekai (Mykolas Vaitkus, Keturi Ganytojai, Chicago, 1960 m., 170 psl.). Vincas Deksnys iš Brooklyno (1926 m.) padovanojo Lietuvos universitetui dešimtį skrynių knygų iš savo didelės bibliotekos ("Vienybės" metraštis, 1928 m., 23-24 psl.). Dr. A. M. Račkus (1926 m.) padovanojo Lietuvos universitetui savo privatinio muziejaus pinigų, iškasečių, kaulų ir akmenų rinkinius (ten pat, 24 psl.). New Britain, Conn., Amerikai pripažinus Lietuvą de jure, padarė mieste rinkliavą Lietuvos universitetui ir 1.100 dol. pasiuntė rektoriaus Šimkaus vardu (Ladas Natkevičius, Ryšiai su Amerikos lietuviais / Didysis Lietuvos Ūkininko Kalendorius 1924 metams, Kaunas, 1924 m., 82 psl.). Anais laikais ši suma buvo dideli pinigai — 11.000 litų. J. O. Širvydas savo bibliotekos knygoms pirkti išleidęs 5.000 dol. Daugelį knygų bu-

vo įrišęs. Grįždamas į Lietuvą tas knygas parsivežė namo ir prieš mirtį padovanojo Vytauto Didžiojo universitetui. (Vytautas Širvydas /red./, Juozas O. Sirvydas, Cleveland, 1941 m. 81 psl.).

Nutarus kurti Lietuvos Katalikų universitetą, vysk. Pr. Karevičiaus pasiūsti du kunigai (Br. Bumšas ir Pr. Garmus) Amerikoje surinko daugiau kaip 64.000 dol. (Ruseckas, ten pat, 81 psl.), iš kurių beveik du trečdaliai buvo paskirti Lietuvos Katalikų universitetui (Amerikos Lietuvių Katalikų Darbai, 1943 m., 83 psl.). Tačiau Katalikų universiteto steigimą atidėjus, tos aukos atiteko Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijai, įsteigta 1922 m. Kaune. Akademija gavo iš Amerikos Lietuvių Katalikų Federacijos bėnais 42.500 dol. Iš tos sumos sudarytas stipendijų fondas veikė 18 metų (iki Akademijos uždarymo). Stipendijų pagalba paruošė daug pajėgių asmenų profesūrai ir akademinėi spaudai (LKMA Suvažiavimo Darbai, IV, Roma, 1961 m., 241-242 psl.; LKMA Suvažiavimo Darbai, V, Roma, 1964 m. 15 psl.; Vysk. P. Bučio Atsiminimai, II, 1968 m., 72 psl.; LE, XVI, 60 psl.).

Išėivija gerino sąlygas Lietuvos studentijai. Lietuvos tautininkų studentų korporacijai "Neo-Lithuania" nusprendus pasistatyti Kaune sau bendrabutį, jų atstovai — Kazys Marčiulionis ir Vytautas Banaitis — atvyko (1923.XII.24) į Ameriką rinkti aukų ir (iki 1925 m.) surinko apie 10.000 dol. (Vladas Mingėla, Kunigas Antanas Milukas, Detroit, 1962 m., 299-302 psl.).

Ateitininkams pasiryžus įsigyti savo organizacijai namus, kun. P. Dogelio vadovaujamas komitetas pradėjęs rinkti lėšas, pagrindą gavo iš kunigaikštienės M. Radvilienės (gyvenančios užsienyje) 3.000 dol. vertės servizo auką. Kun. St. Kiškis ir stud. A. Tylenis 1925 m. surinko iš Amerikos lietuvių 12.000 dol. Kun. P. Karalius vėliau surinko daugiau kaip 2.000 dol. Kaune pastatytieji namai kainavo apie 50.000 dol. (St. Yla, Ateitininkų Vadovas, Putnam, Conn., 242-243 psl.). Užsienio lietuviai sudėjo daugiau trečdaliu (17.000 dol.) reikalingos sumos.

Ne toks kaip kiti

K. T.

— Tu ne toks, kaip kiti vyrai! — kartą tarė žmona.

Pagaliau! Bent kartą prisipažino. O tai vis niekaip neįtikau. Tai grindis prastai išploviau, tai sriubą persūdžiau, tai užmiršau įpilti muilo miltelių į skalbimo mašiną. .. Arba nuperku pieno, o ji įsigeidžia vaisių sunkos. Nuperku sunkos — įsigeidžia pieno. Žodžiu, ne gyvenimas, o gyvas pragaras. Stengiausi ir plušau kaip begalėdamas. Atrodė, kad mūsų šeimyniniai santykiai pagaliau pagerėjo. Žmona mažiau barasi, mažiau priekaištauja. Kai pasakė, kad aš ne toks, kaip kiti vyrai, iš laimės pasijutau devintam dangui.

— Ko vaipaisi? — tėškė ji, negailestingai atimdama tą žavingą džiauksmo akimirką. Kiti vyrai, kaip vyrai. O tu. ..

— Ko iš manęs pagaliau nori? Negeriu, nerūkau, nelakstau paskui visokius sijonus. Algą visuomet visą parnešu.

IŠVADOS

Išėivija rūpinosi Vilniaus universiteto atkūrimu. Kai dėl lenkų okupacijos to universiteto nepavyko atkurti, ji nuoširdžiai rėmė Kaune įsisteigusį universitetą. Buvo jaučiamas Lietuvos studentijos rėmimas. Kuris lietuvis studentas geriau gyveno, apie tą buvo kalbama, kad jis turi Amerikoje dėdę.

— Rado kuo girtis! Irgi mat, dorybė atsirado.

— Ar aš neskaltiu, grindų neplaunu, į krautuves nelakstau? Juk tu pati nei automobilio vairuoti nemoki, kur dingtum be manęs?

— Liaukis gi tu, dorybių dorybe! Nuvažiuoji, išskalbi? Taip ir turi būti. Teisės juk dabar lygios. Abu lygiai dirbame, tai abu ir namie turime darbuotis. Aš tau ne vergė kokia, tu manęs nenusipirkai, o paėmei iš meilės.

— Iš meilės, brangioji, iš meilės. Argi aš ką sakau, angele? Bet tik tu pasakyk, ko dar trūksta? Aš viską dėl tavęs padarysiu!

— Tu man nedovanoji gėlių, — tyliu, palaužtu balsu pasakė ji.

— Gėlių?

— Taip, gėlių!

— Na jau, atsiprašau! O gimimo dienai, o Motinos dienai? Ar nebeprisimeni?

— Ak, Dieve! Negi tu nesupranti, kad moteriai malonu gauti iš vyro gėles šiaip sau, be jokios progos?

— Atleisk, atleisk, mano brangioji, — tariau. — Aš kaltas! Aš tau dovanosiu gėlių nors ir kiekvieną dieną.

Mano pažadas buvo tvirtas ir šventas. Tebūnie mūsų šeimyninis gyvenimas rožėmis klotas. Jei iki pilnos laimės trūko tik gėlių — jų bus!

Dovanojau jas kiekvieną dieną. Mylimiausiai pasaulyje moteriai — žmonai. Norėjau ją padaryti laimingą.

Algos dieną paaiškėjo kiek liūdnas faktas: gėlėms išleidau triskart daugiau, negu uždirbau... Ką gi, žiema, gėlės brangios... Pasiskolinau iš savo sekretorės dar penkis dolerius, bet namo grįžau su rožių puokšte.

— O kur alga? — net nepažiūrėjusi į rožes, paklausė žmona.

— Aš tau gėlių, brangute, atnešiau. ..

— Gėlių? — pravirko ji. — Ir kodėl aš turiu tokį vyrą? Kodėl jis turi būti ne toks kaip kiti! Vargė tu mano...

Namuose prasidėjo tikras pragaras. Aš tylėjau, nežinodamas ką besakyti. Ak, kodėl gi aš gimiau ne toks kaip kiti vyrai?

Vlado Šlaito „Nesu vėjo malonėje“

R. Šilbajoris

Vladas Šlaitas. *Nesu vėjo malonėje*. Southfield, Michigan: Ateitis, 1978, 110 psl. Aplankas Vilijos Eivaitės.

Poezijos kalba visuomet buvo kokia nors prasme "speciali", nors konkretūs požymiai, skiriantys ją nuo kasdienės kalbos ir nuo beletristikos, mainosi laiko būvyje. Lietuvių lyrikoje ilgą laiką dalinomės su rusais ir vokiečiais ta pačia tradicine silabotonine eilėdara, bet pastaruoju metu poetai neretai nuo jos traukiasi, ieškodami naujų formų. Tarp tokių "maištininkų" randame ir Vladą Šlaitą, šiaip jau visais kitais atžvilgiais gana konservatyvų žmogų. Jis atsisako tradicinio ritmo ir rimo, bet neatsisako poeto vardo, tvirtina rašęs eilėraščius, o ne dirbtinai eilutėmis sukarpytą prozą. Tai reiškia, kad Šlaito eilėraščio tekstas vis vien yra savita visuma, organizuota vadovaujantis kokiais nors pastoviais principais, iš kurių dalis gali priklausyti ir tradicinei poetikai, o kita galbūt yra paties Šlaito sau nusistatyta. Kadanigi eilėraščių turinys esmiškai išplaukia iš formos, tai, aptardami jų struktūrą, tuo pačiu bent dalinai apibrėžiame ir Šlaito-poeto profilį.

Viena iš pačių esmingiausių eilėraščio savybių yra jame glūdinti pasikartojimų sistema. Atsisakęs rimo ir kirčiuotų skiemenų lygaus, ritmiško išdėstymo, poetas kartoja kokius nors kitus elementus, kaip, pavyzdžiui, šiame jo eilėraštyje:

Pavasaris provincijos miestelyje
 buvo daugiau, negu pavasaris miestelyje.
 Tai buvo meilės ir svajonių pareiškimas
 raudono gaidžio saksofonui amžinai
 jaunam pavasariui jaunystę grojant.
 Pavasaris provincijos miestelyje
 buvo daugiau, negu svajonių pareiškimas.
 Tai buvo meilės ir širdies prisirišimas
 prie savo gimtojo miestelio, amžinai
 jaunam pavasariui jaunystę grojant.
 ("Pavasaris lietuviškoj provincijoj".

48 psl.)

Visų pirma tradiciniai rimai čia tapo pa-
 keisti tiesiog tų pačių žodžių pasikartoji-
 mais, kurių struktūra išryškėja tik žiūrint į
 abu posmelius iš karto. Jei šiuos žodžius pa-
 ženklinsim raidėmis: A (miestelyje), B (pa-
 reiškimas), C (amžinai) ir D (grojant), tai
 sausime schemą:

I posmelis	II posmelis
A	A
A	B
B	B ¹
C	C
D	D

Matome, kad šie "rimai" nėra griežtai si-
 metriški. Antrame posmelyje jie "nuslysta
 žemyn" nuo A,A,B į A,B,B, ir be to, antra-
 sis B¹ jame yra visai naujas žodis, vieninte-
 lis ne tik eilučių galuose, bet ir visame eilė-
 raštyje. Tokia išimtinė to žodžio "prisiriši-
 mas" padėtis, aišku, priduoja jam ypatin-
 gos svarbos. Aplamai suvokiame, kad tarp
 pirmo ir antro posmelio kažkas "atsitiko",
 pasikeitė išeities stovis, posmeliai atsidūrė
 priešpriešoje vienas kitam, sukeldami tarp
 savęs santykį — įtampą, turinčią kaip nors
 atsispindėti ir jausmo, ir minties plotmėj.

Eilėraštyje yra ir kitų pasikartojimų. Ne-
 pilnai kartojasi pirmojo posmelio dvi pra-
 dinės eilutės. Praleisto žodžio "provincijos"
 vietoje antroji eilutė turi jo suintensyvintą
 apibūdinimą: "buvo daugiau". Tai pabrėžia
 sąvokos "provincija" svarbą. Čia ji reiškia
 tik vieną, gimtą miestelį, neskaitant visų ki-
 tų, irgi neišvengiamai provincijoj esančių.
 "Provincijos" vardo tik tam vienam mieste-
 liui priskyrimas aiškiai nurodo, kad jis nuo
 visų kitų iš esmės skiriasi ne geografijos, o
 prisirišimo prasme. Taigi galime sakyti, kad

šie du išskirtiniai žodžiai (provincija — pri-
 sirišimas) sudaro lyg ir eilėraščio emocinę
 ašį, tuo pačiu nurodydami ir santykį tarp
 abiejų jo posmelių.

Panašiu principu pirmojo posmelio tre-
 čia eilutė "tai buvo meilės ir svajonių pa-
 reiškimas" pakyla į aukštesnę emocinę įtam-
 pą savo nepilnu pasikartojimu antrame pos-
 mely: "Tai buvo meilės ir širdies prisiriši-
 mas", o ketvirtoji eilutė, raudono gaidžio
 saksofono įvaizdis ("amžinai") pavirsta pri-
 sirišimu prie to savo gimtojo miestelio
 ("amžinai"). O absoliučiai pasikartojantys
 "rimai" (amžinai — grojant) paverčia at-
 mintį į nesikeičiančią "jaunojo pavasario
 jaunystės" muziką, tuo savotiškai sustabdant
 ir laiko tekėjimą. Šitaip galų gale išryškėja,
 kad eilėraštis išreiškia santykį tarp to, kas
 keičiasi — auganti jausmo įtampa, blėstan-
 tis žmogaus gyvenimas atsiminimuose, ir to,
 kas nesikeičia — amžina tų pačių prisimini-
 mų jaunystė, kuri maitinasi eilėraštyje toly-
 džio kylančio jausmo jėga. Tuo būdu eilė-
 raščio pasaulis tampa tiesiogine priešgynybe
 tikrovei, kurioje laikas sumenkina ir atmin-
 tį, ir jausmą. Šiuo atžvilgiu Šlaitas priartėja
 prie simbolistų poetų, norėjusių žodžiais iš-
 burti "tikresnį" amžiną pasaulį, ir prie ap-
 lamai tikinčiųjų poetų, kuriems be transcen-
 dentinės, tobulos nekintamybės pasaulis yra
 bevertis: "nes praradus tikėjimą, mūsų visas
 gyvenimas būtų nevertas grašio" (50 psl.).

Ne tik tikinčiųjų, bet ir visų kitų: neti-
 kėlių, abejojančių, agnostikų poezija savo
 pasikartojimų struktūromis visuomet ma-
 tuoja laiką ir visuomet prieš jį kovoja. O
 Šlaitas, rašydamas iš senstančio žmogaus
 emocinės perspektyvos, visas savo vertybes
 pergyvena kaip sąmonės ir laiko kovą. Per-
 galė prieš laiką, žinoma, glūdi amžinybėje
 — iš čia ir Šlaito tikėjimas Dievu, ta svarbi
 dimensija visoje jo kūrybinėje pasaulėžiū-
 roje. Jo eilėraščių įtampa nemaža dalim ky-
 la iš pastangų per poeziją — skiriantį, ma-
 tuojantį, apibrėžiantį instrumentą — siekti
 laiko nedalomumo, prilygstančio amžinybei:

Laikas neskirsto pasaulio į mirusiųjų
 arba dabar, [pasaulį,
 šiuo metu,

gyvenančių pasaulį.
 Laikui yra tik vienas pasaulis:
 tai seniai mirusiųjų pasaulis
 ir gyvenančiųjų pasaulis,
 taipgi pasaulis visų,
 kurie iškeliaus iš pasaulio,
 idant užleistų vietą kitiems ateities
 Taigi laikas yra nedalomas, [gyventojams.
 Ir pasaulis nedalomas.
 Tai aksioma.
 O visa kita yra tiktai dūmai akims

[apdumti. (54 psl.)

Matome, kaip pasikartojimų virtinė, "dalinanti laiką": "vienas pasaulis, mirusiųjų pasaulis, pasaulis visų, kurie iškeliaus iš pasaulio ..ritmingai vysto laiko nedalomumą semantinę plotmę iki to taško, kuriame visa, kas dar galima padalinti, pavirsta dūmais akims apdumti". Prie to paties priveda ir semantinė — sintaksinė įtampa posmelio pabaigoje: tvirtinimai, kad laikas, pasaulis yra nedalomi ir kad tai aksioma, yra vienas nuo kito aiškiai atskirti, "atidalinti" trumpučiais sakiniiais, su dvigubomis sakinio galo ir eilutės galo pauzėmis.

Iš poeto neišvengiamai paradoksiškos kovos su laiku išplaukia ir jo požiūris į poeziją. Jos funkcija nėra vien tik kurti savyje uždaras estetines struktūras, bet, kas daug svarbiau (bent Šlaitui), — tarnauti kūrėjo sąmonei, siekiančiai žmogaus praeinamumo mįslės išsprendimo. Iš tų pozicijų Šlaitas ir skelbia savo priešišumą jau ir prieš tai konservatyvių poetų ir kritikų dažnai puldinėtai "menas menui" sąvokai:

Menas menui
 yra aukščiausio savimylumo rūšis.
 Tai trupučiuką kvepia narcizmu.
 Vienas vaizdas praeina,
 ir kitas vaizdas praeina,
 ir nei vienas jų atminty nepalieka ženklų.
 (67 psl.)

Bet čia irgi susiduriame su paradoksu. "Praeinantys vaizdai" kaip tik ir sudaro poezijos specifiką, ir tik jie vieni tepalieka ženklą skaitytojo atminty. Kada Maironis rašo "Kaip puikūs slėniai sraunos Dubysos, miškais lyg rūta kalnai žaliuoja", sakome, kad čia mus jaudina jo išreikštoji tėvynės

meilė, bet kaip tik toji išraiškoj visas jausmas ir glūdi. Arba, kitu atveju, tik savo švelnaus poetinio vaizdo jėga Salomėjos Nėries eilutės "Gintarėlį tau nešu ant delno, Baltijos lašelį tą nublankusį" tragiškai permelkia širdį pykčiu ir gailėsčiu, kada jas randame poemoje, pašvęstoje Stalinui.

Šlaitas, žinoma, irgi supranta, kad be vaizduotės uždegančių žodinių konstrukcijų, kuriose pati kalba atkreipia į save pagrindinę dėmesį, geros poezijos nebus, kaip nėra jos ir be ritmo, tegu ir plačiai suprasto, kaip įvairialypės pasikartojimų sistemos. Kalba gi poezijoje dažnai patraukia akį savo nelauktumu, pavyzdžiui, kada būdami pripratę prie "gražaus" poetiško stiliaus staiga susiduriame su "prozaiškais postringavimais", kaip ir šiame Šlaito sakinyje: "Dramblys didelis, bet dramblio šešėlis saulėlydžio pusėje dar didesnis" (23 psl.). Čia yra ypatingas Šlaito stiliaus bruožas — jis savo poezijoje (tiesa, ne pirmas ir ne vienintelis) siekia rupaus, prozaiško kalbos paviršiaus, kuriame įsispaustų paprastos, aiškos tiesos, tarytum jo eilės būtų, kaip Mažvydo "Catechismusa Prasty Szadei". Bet šis tiesmukas kalbos aiškumas toli gražu nėra jau toks paprastas, nes jis nėra vientisai išlaikytas per visą rinkinį. Dažnai ši kalba veikia kaip atsvara tradiciškai "poetiškiems" kalbos klotams, kuriuose poetinių įvaizdžių priemonės — perkeltinės kalbos figūros — siekia teksto daugiaprasmiškumo. Tokiu prozaškai-poetiškos kalbos pavyzdžiu galėtų būti eilėraštis "Meilės dvelkimas":

Kiekvieną dieną ruošiuosi mirčiai,
 nes gražiausi gyvenimai baigiasi mirtimi,
 nes gražiausios meilės
 baigiasi susenėjimu ir mirtimi,
 nes apskritai nėra nieko
 be rudens ajarų ir eglišakių meilės
 Pabrėžiu meilės dvelkimą, [dvelkimo,
 nes mirtis man dainuoja meilę,
 nes mirtis savo meilės burnoj
 slepia stiprų rudens ajarų
 ir eglišakių kvapo meilės dvelkimą.
 Pabrėžiu meilės dvelkimą,
 nes mirtis man dainuoja meilę,
 nes mirtis savo meilės burnoj
 slepia man tik vienam amžinos mano
 [meilės atsakymą. (33 psl.)

Pirmos keturios eilutės ateina iš kasdienės vienapasmės kalbos, šiek tiek nuspalvintos jokio ypatingo originalumo ar gelmės neturinčiais apmąstymais apie žmogaus laikinumą. Tačiau sekančios dvi eilutės, nors dar išlaikančios "prozaiską" toną, jau operuoja perkeltinėj plotmėj, nes jos sukuria ir apskelbia tokias kasdienybėj nežinomas tikrovės, kaip "ajarų ir eglišakių meilė" — ne gamtos, o žmogaus pergyvenimų aprašymą. Be to, savo užtvirtinimu, kad be šio meilės dvelkimo "apskritai nėra nieko", jos visą išorinės, gamtinės egzistencijos tikrumą perkelia į vidurinį pasaulį. Toliau pasakymu "mirtis dainuoja meilę" šis vidinis pasaulis apibrėžiamas kaip dviejų nesutaikomų egzistencinių prieštaravimų suma arba "alchemiškas lydinys, kuo visuomet būna daina, būna poezija.

Dar toliau šios jau išvystytos perkeltinės kalbos tikroviškumas ryškiai pabrėžiamas jos grįžimu prie labai specifinės pojūčių tikrovės smulkmenos, eglišakių, ajarų kvapo, ateinančio iš sukonkretintos "mirties burnos", kuri savo ruožtu tampa simbolišku meilės įvaizdžiu, kada eglišakiai, savo ruožtu, dvelkia ir laidotuvėmis. Eilėraščio pabaiga — tai serija išvadų iš šių dviejų kalbinių klodų susidūrimo. Čia dar galime pastebėti, kad Šlaitas konkrečias tikrovės apraiškas dažnai pasirenka iš "užkampių": strazdo giesmė, kadugys, naktinės lempos abažūras, "gvazdikėlių draugystė", laukiniai krūmai, kapinynų "pusiau pažaliavę ir sunkūs varteliai", jų "šiurkšti ir graudi žolelytė" ir panašiai. Tuo ryškiai apčiuopiamų tikrovės smulkmenų supoetiniu Šlaitas tartum siekia pateisinti jo paties sau užsidėtą apibūdinimą: "Esu pozityvus ir praktiškas svajotojas".

Drauge jis yra ir savotiškai "mandras", ironiškas, autoironiškas svajotojas, per visą savo nuoširdų paprastumą mėgstas "pažonglieriuoti žodžiais", iškrėsti vieną kitą nedidelį pokštą. Dažnai jis šių efektų siekia, kokio nors trumpo ir nekalto eilėrašuko pabaigai pridudamas netikėtos prasmės. Štai, pavyzdžiui, vienas apie vyšnias:

Vyšnių žiedai pavasari ir vyšnių
kauliukai rudenį padaro
vieną mažytį metų apskritimą.
Kiek apskritimų prieš mane? Tai paslaptis,
kurios atsakymas turėtų būti vyšniose.

(49 psl.)

Vyšniose, mat, slepiasi amžinai besikartojančios gyvybės atgimimo paslaptis, taigi ir Šlaitui tos iš Dievo rankos ateinančios gyvybės ratai gamtos plotmėj, amžinybės plotmėj, niekada nesibaigs.

Arba dar vienas apie atmintį, poetą ir muses:

Daugelio dalykų nebeprisimenu,
nes atminimų lubos
yra įdubusios ir aptrupėjusios,
nes atminimų vaizdai
yra tamsūs ir nebeaiškūs,
nes atminimų saulė
šviečia pro dūmų aptemdytą stiklo langelį.
Ir svarbiausia,
esu niekam nereikalingas,
nes neturiu nieko nauja kitiems pasakyti,
gi išvedžioti senas melodijas
yra tuščias ir niekam nereikalingas dalykas.
Geriau eisiu ir paklausysiu,
kaip rudens musės
tykiai tykiai vienodai zyzia ant rudens
[lango. (17 psl.)

Galbūt zyziančios musės ir išvedžioja vieną iš pačių seniausių šios žemės melodijų. Taigi poeto noras jų klausytis, užuot vedžiojus senas melodijas, pats iš savęs juokiasi. Bet ir ne visai: kaip ir eglišakių kvapas ir kuklaus kadugio šiurkštumas, šis iš "tikrovės paraštės" atėjęs musės balsas gali ženklinti neišsiamą gamtos poezijos gilybę.

Poetas ir musė, poetas ir nusilpęs senis su aptrupėjusia atmintim, ir strazdas, kuris "vaikšto pusiau griuvinėdamas ir trupučiųką šlubuodamas" ir savyje slepia lakštingalos giesmės saldumą, galop poetas ir "Lietuvos laukų paprasčiausias ir mielas, ir graudus dobilėlis" — tai vis nusižeminęs, kuklus Vladas Šlaitas, kuriam visgi nepatartina per daug naiviai patikėti, nes jo žodžio dovana tokia pat save žinanti, daugiapasmė ir daugialypė, kaip ir visų kitų tikrų poetų, "gražiai" ar "negražiai" dainuojančių, ir tiek pat dėmesio ir pasišventimo reikalaujanti ir iš savęs, ir iš skaitytojo.

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

LIETUVOS TSR KNYGŲ RŪMAI

Į Knygų rūmus iš visų respublikos poligrafijos įmonių yra siunčiami du spaudiniai. Vienas iš spaudinių aprašomas ir padedamas amžinajam saugojimui į tam tikras kartonines dėžutes.

Šiuose rūmuose šiandien dirba 86 bibliografai. Rūmų vedėjas yra senas bibliografas A. Ulpis. Jis yra įsteigęs lituanistkos fondą, kuriame surinkta gausybė leidinių, rašančių tiesiogiai ar tik užsimenančių apie Lietuvą. Knygų rūmai spausdina mėnesinį "Spaudos metraštį". Prieš kelerius metus pasirodė pirmasis "Knygos lietuvių kalba (1547-1861)" tomas. Baigiama ruošti in antroji knyga, apimanti 1547-1861 m. laikotarpį.

"Tiesa" giriasi, kad dabar Lietuvoje veikia šeši su puse tūkstančio bibliotekų, kurios turi aštuoniasdešimt penkis milijonus knygų.

"TIESA" APIE LIETUVOS MOTERIS

Lietuvoje visais laikais gyveno daugiau moterų negu vyrų, bet jaunesni vyrai moteris viršydavo. 1939 m. tik 22 procentai Lietuvos moterų gyveno miestuose. Šiandien miestuose moterų gyvena 59 procentai.

Lietuvoje dienos gimimų vidurkis 141 kūdikis. 48 procentai visų respublikos moterų yra gimusios jau po Antrojo pasaulinio karo.

1971 m. Lietuvoje darbininkais ir tarnautojais vyrų ir moterų buvo po lygiai. Kolūkiuose moterų dirba daugiau. Moterys

daugiausia dirba sveikatos, švietimo, fizinės kultūros ir socialinio aprūpinimo įstaigose. Čia jų užtinkama net 83 procentai. Agronomės, zoologės ir veterinarės sudaro 40 procentų.

Kolūkių pirmininkėmis yra 12 moterų, toks pats skaičius ir tarybinių ūkių direktorėmis.

45 moterys yra mokslų daktarės. Jos sudaro 15 procentų visų Lietuvos respublikos mokslo daktarų. Mokslo kandidačių yra 1314 — 28 procentai.

Lietuvos aukštosiose mokyklose moterys sudaro 54 procentus. Kai kurių amatų mokyklose merginų mokosi lygiai pusė.

Apie 20 tūkstančių Lietuvos moterų apdovanota įvairiais žyminiais: 45 — Socialinio darbo Didvyrio aukso žvaigždėmis; 538 — Lenino, 154 — Spalio revoliucijos, 3178 — darbo Raudonosios vėliavos. Kitos — garbės vardais: artisčių, gydytojų, sveikatos darbuotojų, mokytojų ir kt.

* LIETUVOS respublikoje yra 15 tūkstančių šeši šimtai penkiasdešimt keturios daugiavaikės šeimos. Per metus valstybė joms išmoka du milijonus ir tris ketvirčius tūkstančių rublių pašalpos.

"Tiesoje" aprašoma kaip pavyzdys viena Panevėžio miesto šeima, kuri augina devynis vaikus. Panevėžyje gyvena 343 daugiavaikės šeimos, kurioms išmokama per metus per dvidešimt tūkstančių rublių pašalpos.

Lietuvos paprastų žmonių patarlės ir priežodžiai apie motinas taip sako: Motinos meilė vis nauja. Vienos motinos nevienoki vaikai. Kartais reik būt motinai už vaiką mažesnei. Katros motina nebarė, tą žmonės peikia. Minkštos motinos rankos, bet sunkios jos ašaros. Visi motinos rūpesčiai sukausi apie tai, kaip suvesti galus.

* UTENOS M. Melnikaitės trikotažo galanterijos susivienijimo įmonė vadinama moterų karalyste, nes iš dviejų tūkstančių darbininkų, šioje įmonėje dirba tūkstantis šeši šimtai moterų. Kai kurios moterys dirba net su savo dukterimis.

* "VAGOS" leidykla Vilniuje išspausdino Vytauto Vanago sudarytą antologiją —

"Lietuvių pasakėčia". Lietuvių literatūroje pirmoji tokia knyga, kurioje yra net trisdešimt aštuoni lietuvių pasakėtininkai. Jie prasideda Šulcu (18 a. pradžios) ir baigiasi Antanu Jonynu. Knyga turi 252 puslapius. Antologijoje užtinkami nauji vardai, kurie niekur neužtinkami lietuvių literatūroje. Sudarytojas stengėsi mažiau žinomų 19 a. lietuvių poetų kūrybą papildyti neskelbtais jų kūrinių. ("Pergalė")

* DVI LIETUVIŲ meno grupės pasiekė net Šiaurės Korėją su lietuviškomis dainomis ir tautiniais šokiais. Šioje išvykoje dalyvavo Kauno žemės ūkio statybos projektavimo instituto "Rasos" dainų ir šokio grupė, antra — Panevėžio estradinio ansamblio grupė "Ekranas". Europietiškos muzikos pasirodymai tame krašte rengiami labai retai, tad mūsiškiai turėjo didelį pasisekimą. ("Literatūra ir menas")

* GRUODŽIO mėn. buvo paminėta poeto Adomo Mickevičiaus 180-tosios gimimo metinės. A. Puškino muziejuje Vilniuje buvo surengtas koncertas, kurį atliko liaudies artistė B. Grincevičiūtė. Poeto kūrybą skaitė aktorius L. Noreika, (ten pat)

* "GINTARO krašto raštai". Daugiau kaip 400 darbų: gintaro dirbinių, medžio skulptūrų, juostų bei audinių buvo parodyta TSRS tautų etnografijos muziejuje Leningrade. Šioje parodoje dalyvavo 302 lietuviai, meno meistrai. Apie lietuvių menininkus ir meną buvo parodyta judomoji juosta, kurioje be meno buvo ir Lietuvos vaizdai. Suruošta paskaita "Etnografiniai sekmadieniai", kurią skaitė Pabaltijo skyriaus mokslininkė D. Gorb. (ten pat)

* 16 A. PABAIGOJE ir 17 a. pradžioje Kražiuose jėzuitų įkurta kolegija yra įtraukta į architektūros paminklų apsaugą. Deja, šie rūmai šiandien labai apleisti: kieme pilna šiukšlių, viduje nuo sienų atšokęs tinkas. Pirmame rūmų aukšte padaryti gyvenamieji butai, antrame — mokyklos bendrabutis. Išeina taip, kaip su čigono arkliu: visi važiuoja, bet niekas nešeria.

Kražante nutekėjo daug vandens nuo tų laikų, kai čia klestėjo gyvenimas. Rūmai buvo didžiuliai ir susidėjo iš grupės pastatų, o tarp jų keturkampis kiemas. Čia dėstė garsūs profesoriai, baigę Vilniaus universitetą. Čia mokėsi lietuviai rašytojai S. Stanevičius, D. Poška, Jurgis Plateris, du broliai Juškos ir kiti garsūs vyrai.

Šiandien likęs tik vienas apleistas pastatas, dar primenąs tuos laikus, kada Lietuvoje jėzuitai statė pirmąsias mokyklas Lietuvos jaunimui. ("Kraštotyra")

* APLEISTI lietuvių rašytojų kapai. Vilkenų kapinėse, netoli Švėkšnos, palaidoti Jurgis Plateris ir S. Stanevičius. Kadaise ant jų kapų buvo pastatyti paminklai. Šiandien, norėdamas prieiti prie jų ir aplankyti kapus, gali nusilaužti koją. Viskas apžėlę piktžolėmis ir nepraeinamais krūmais.

Komunistai sakosi, kad jie turi kraštutinininkų būrelius, kurie rūpestingai prižiūri ir tvarko buvusių garsių žmonių kapus bei jų paliktą prisiminimą. Sunku patikėti.

* "TIESA" skundžiasi, kad neįvykdančių planų įmonių kasmet didėja. Per trejus metus turėta nuostolių 94 milijonai rublių. Pirmaisiais dešimtojo penkmečio metais darbo našumo didinimo neįvykdė 77 įmonės, 1977 m. — 41 įmonė, o pernai — 37 kolektyvai. Partijos miestų ir rajonų komitetai su šia negerove turi daug rimčiau kovoti, kad šių nuostolių būtų galima išvengti.

* "TIESOJE" verkšlenama, kad respublikoje ne visi rūpinasi apsaugos priemonėmis nuo užteršimo vandens. Žemės ūkio, Miškų ūkio ir miško pramonės, Sveikatos apsaugos ir vandens ūkio ministerijos, Valstybinis gamtos apsaugos komitetas, kuriems pavesta gamtos išteklių apsauga, nepakankamai reikliai tikrina, kad įmonės darytų viską, ko reikalauja įstatymai.

* KAS PENKERI METAI Lietuvos sostinėje Vilniuje ruošiamos respublikinės dainų šventės. Į šias šventes suvažiuoja tūkstančiai dainininkų, šokėjų ir muzikantų. Paskutinėje dainų šventėje buvo atvykę beveik 35 tūkstančiai dalyvių.

Nemaža rajonų ir miestų jau pradeda ruošti artėjančiai šventei. Pavyzdžiui, daugiau kaip po tūkstantį dalyvių į dainų šventę numato atsiųsti Telšių ir Panevėžio rajonai. Iš Trakų rajono jau pareiškė norą per pusantro tūkstančio dainininkų, šokėjų ir muzikantų.

Sekančiais metais vykstant Maskvoje olimpiadai, kilo sumanymas jos garbei paruošti lietuvių ir kitų tarybinių tautų chorą bei šokius. Manoma, kad šis sumanymas bus įvykdytas, ir ansamblių vakare pirmą kartą koncertuos jungtinis vaikų muzikos mokyklų kanklininkų ansamblis.

PRISIMENANT PRAEITĄ ŽIEMĄ

Nuo 1945 m. visoje respublikoje, o ypač ant Kuršių marių, sniego dar nėra tiek daug buvę. Daugelis buvo klaidingai įsitikinę, kad Kuršių mariose ledas storas ir tvirtas. Deja, vieną sausio naktį marių ledu važiavo ir įlūžo mašina. Laimei, vairuotojas spėjo iššokti. Po kelių dienų ledu riedėjo mašina su keturiais vyrais. Niekas nenujautė nelaimės. Išsigelbėti pavyko tik vienam.

Iki naujų metų Lietuvoje buvo parduota tūkstančiai slidžių ir vėliau jų jau nebuvo galima gauti. Niekas nenujautė, kad ši žiema bus tokia gili. Slidinėtojams ji buvo labai palanki. Bandoma atsekti ar mūsų senoliai slidinėjo.

Labai mažai žinoma, kada Pabaltije pradėjo plisti slidės ir iš kur jos atkeliavo? Pirmosios rašytinės žinios apie slidinėjimą Lietuvoje yra surastos 16-to jo amžiaus leidiniuose. 1578 m. italas keliautojas lankęsis Pabaltije ir susižavėjęs, kai pamatė žmogų, labai greitai bėgiojantį po sniegą. Jo kojos buvusios apkaustytos geležimi.

Šiandien Lietuvoje priskaičiuojama apie 20 tūkstančių slidininkų.

Ruduo Lietuvoje buvo labai lietingas. Žemė prisisotino vandeniu, todėl įšalas gan gilus. Pavasarį prasidėjo potvyniai, nes išalusi žemė nesugeria vandens. Nuo stogų nusviro pavasario pranašai — varvekliai. Vilniuje ir kituose respublikos miestuose nuo daugelio namų stogų varvekliai jau nudaužyti, tačiau yra pastatų, pro kuriuos praeiti baugu. ("Gamta ir mokslas")

* LIETUVOJE daugiausia naudojamas požeminis vanduo. Tokiu būdu, užterštos upės ir ežerai dar neturi didelės įtakos į gyventojų naudojamą vandenį. Lietuvoje artezinių šulinių gylis nuo 40 iki 300 metrų, iš kurių per valandą išsiurbiamas iki 300 kubinių metrų gėlo vandens. ("Gamta ir mokslas")

* VILNIAUS valstybinis V. Kapsuko universitetas, ruošdamasis paminėti 400 m. sukaktį, susitarė su Lietuvos dailininkais, tapytojais, grafikais, skulptoriais bei taikomosios dailės atstovais, kad jie savo kūrinuose atvaizduotų universiteto nueitą kelią. Jų kūrinuose turės atsispindėti su universitetu artimai susijusių žmonių gyvenimas ir veikla. Šiems darbams aplanką paruošė vilnietis dailininkas A. R. Šakalys. Čia bus istorikai, literatai, fizikai, astronomai. Mokslininkas J. Lelevelis, žymūs švietėjai bei knygų leidėjai: A. Kulvietis, S. Rapalionis, M. Mažvydas, M. Daukša, K. Simonavičius, D. Poška, S. Daukantas ir daug kt. ("Mokslas ir menas")

KANTATA "METAİ"

Vokietijos Demokratinės Respublikos kompozitorius prof. Reiner Kund sukūrė kantatą "Metai" pagal Kristijono Donelaičio poemą. Naująjį kūrinį ruošiasi atlikti Drezdeno filharmonija. ("Tiesa")

• Australijos vyriausybė pakvietė vienuolę Margaritą Doyle nare į patariamąjį komitetą moterų klausimais.

• Lenkijoje 1978 m. naujų kunigų išventinta 569, net 131 daugiau negu 1977 m. Iš viso Lenkijoje darbuojasi 19.913 kunigų.

• Dievo vardo vienuolynas šiemet švenčia 75 m. sukaktį. Jis turi 5000 narių 35 valstybėse. Jie turėjo universitetą Pekine, bet kai ten įsigalėjo komunistai, universitetas buvo perkeltas į Taiwaną.

• Etiopijoje marksistinė vyriausybė naudoja terorą ir tortūras prieš krikščionis. Pietų Etiopijoje evangelikams buvo įsakyta per 15 dienų įsiregistruoti ir atsižadėti tikėjimo, kitaip gresia mirtis. Net 40 krikščionių taip buvo nužudyta, skelbia OSV reporteris.

*Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS*

NETAISYKLINGAS PRIELINKSNIŲ VARTOJIMAS

Šį kartą pakalbėsime apie prielinksnių *per*, *po*, *prie*, *prieš*, *pro* vartoseną. Kartais, ypač nusižiūrėjus į kitas kalbas, jie vartojami netaisyklingai.

P E R

Jau š.m. sausio mėn. numeryje, atsakant į vieno skaitytojo klausimą, buvo trumpai užsiminta apie prielinksnių *per* ir *pro* vartoseną, reiškiant judėjimą kiaurai, pvz.: *Žiūri pro langą*-, *lėjo pro vartus*. Ten rašėme, kad tokiais atvejais bendrinei kalbai teiktinesnis prielinksnio *pro* vartojimas, bet nebūtų klaida čia vartoti ir prielinksnį *per*, pvz.: *Žiūri per langą*; *lėjo per vartus*. Taip vartojama ypač vakarų aukštaičių pietinėje dalyje.

Prielinksnio *per* konstrukcijomis dažnai nusakomas veiksmo būdas, pvz.: *Atgausime laisvę tik per kovas. Susikursi geresnį gyvenimą tik per darbą*. Tačiau kai norima labiau pabrėžti veiksmo priemonę, o ne būdą, geriau vartoti įnagininką: *Tau paskambinsiu per telefoną* (= *telefonu*). *Tautos kultūrą galima pakelti tik per geriau sutvarkytas mokyklas* (= *geriau sutvarkytomis mokyklomis*).

Prielinksnio *per* konstrukcijas galima vartoti, kai kalbama apie veiksmą, kam nors tarpininkaujant, pvz.: *Tų valstybių atstovai kalbėjosi per vertėją*. Tačiau kai kalbama apie patį veikėją, o ne apie tarpininką, per

kurį kas kitas atlieka veiksmą, tai prielinksnio *per* konstrukcijos nevertotinos, pvz.: *Klientai aptarnaujami per padavėjas* (= *Klientai aptarnaujami padavėjų*-, *Klientus aptarnauja padavėjos*).

P O

Prielinksnis *po* vartojamas net su trimis linksniais: kilmininku, galininku ir įnagininku. Beje, yra keletas tokių sustabarėjusių prielinksnio *po* konstrukcijų, vartojamų su naudininku: *po kairei*, *po dešinei*, *po senovei*, *po šiai dienai*, *po visam*, *po viskam*... Šiuos posakius galima vartoti bendrinėje kalboje, bet reikia paminėti porą panašių posakių, kurie yra vertiniai iš kitų kalbų, tad bendrinei kalbai jie neteiktini: *po kam* ir *po tam*. Pvz.: *Po kam* (= *Po kiek, kiek kainuoja*) *turguje kiaušiniai?* *Po tam* (= *Paskui, paskum, vėliau*) *visi suėjo į vidų*.

Prielinksnis *po* su įnagininku kartais vartojamas būdai reikšti, bet čia galima paminėti tik vieną kitą specialų posakį: *Gyvename po vienu stogu. Alan po krūtine skauda. Paėmė po ranka ir nusivedė*. Kitais atvejais prielinksnio *po* konstrukcijų būdai reikšti geriau nevartoti. Dažniausiai jos keistinos prielinksnio *pagal* konstrukcijomis. Pvz.: *Dokumentai išduodami po parašu* (= *pagal parašą*). *Kokia jos pavardė po vyru* (= *pagal vyrą*)?

Po su įnagininku netinka būviui reikšti. Ši konstrukcija dažniausiai keistina neveikiamosios rūšies dalyviais, o kartais ir kitokiais pasakymais. Pvz.: *Jis yra po mano globa* (= *mano globojamas*). *Baudžiauninkai gyveno po ponais* (= *ponų valdomi, ponų valdžioje*). *Jį laikė po sargyba* (= *suitmtą, areštuotą, sargybinių saugomą*). *Butas buvo po raktu* (= *užrakintas*). *Skaičiau straipsnį po antrašte* (= *antrašte, vardu*) "*Pavasario linksmybės*".

Po su įnagininku netinka asmens ar daikto būviui, požymiui nurodyti. Šiam reikalui geriau tinka prielinksnio su konstrukcijos. Pvz.: *Tas vyras jau po barzda*, *po ūsu* (= *su barzda, su ūsais, subrendęs*). *Atplaukė laivas po Amerikos vėliava* (= *su Amerikos vėliava*).

PRIE

Prielinksnio prie konstrukcijos paprastai žymi vietą, pvz.: *Lietuva yra prie Baltijos jūros*. Kai sakinyje vietos reikšmės atspalvio nėra, prielinksnio prie konstrukcijų nereikėtų vartoti. Pvz.: *Prie komunizmo* (= *Esant komunizmui, komunistinėje santvarkoje*) *Lietuvoje nėra laisvės*. *Prie vokiečių* (= *Vokiečiams valdant, vokiečių okupacijos metais*) buvo sušaudyta daug žydų. *Dar prie tėvo gyvos galvos* (= *Tėvui dar esant gyvam, kai tėvas dar gyveno*) duktė išėjo į marčias.

Kitų kalbų pavyzdžiu prie konstrukcijos dažnai klaidingai vartojamos nusakyti sąlygai su būdo ar laiko atspalviu. Tokias nevartotinas konstrukcijas galima taisyti būdo įnagininkais, laiko vietininkais, išskirtinėmis aplinkybėmis ar šalutiniais sakiniais. Pvz.: *Tas žmogus žuvo prie labai keistų aplinkybių* (= *labai keistomis aplinkybėmis*). *Prie gerų sąlygų* (= *Geromis sąlygomis, esant geroms sąlygoms*) jis greičiau pasveikė. *Prie aukštos temperatūros* (= *Aukštoje temperatūroje, kai temperatūra aukšta*) tirpsta ir geležis. *Prie šimto laipsnių* (= *Šimto laipsnių temperatūroje, esant šimto laipsnių temperatūrai*) užverda vanduo. *Prie didelio kraujo spaudimo* (= *Esant dideliame kraujo spaudime, kai didelis kraujo spaudimas*) galima gauti širdies smūgį. *Prie dabartinės technikos pažangos* (= *Esant dabartinei technikos pažangai, su dabartine technikos pažanga*) galima pasiekti net tolimiausias planetas.

Prielinksnio prie konstrukcijos nevartotinos kai kuriuose verstiniuose posakiuose. Pvz.: *Prie progos* (= *Pasitaikius progai, kai bus proga, kita proga, kitą kartą*) viską tau išaiškinsiu. Jis ir prie geriausių norų (= *kad ir kaip norėtų, kad ir kaip norėdamas, kad ir geriausių norų turėdamas*) to darbo neatliks. *Prie ko čia aš* (= *Kuo aš čia dėtas, kaltas, kodėl čia mane kaltini?*).

Su veiksmazodžiais raginti, rengtis, praitintis, kreiptis, turėti prašymą. . . objektą reiškiančių prielinksnio prie konstrukcijų geriau nevartoti. Pvz.: *Tėvas vis ragino sū-*

nų prie darbo (=dirbti). *Mokiniai rengėsi prie egzaminų* (= egzaminams). *Vaikai jau pratinas prie skaitymo* (=skaityti). *Reikės kreiptis prie gydytojo* (=į gydytoją). *Turiu didelį prašymą prie tavęs* (=į tave).

PRIEŠ

Su veiksmazodžiais kovoti, kariauti geriau vartoti ne prielinksnio prieš, bet prielinksnio su konstrukcijas. Pvz.: *Lietuviai kariavo prieš lenkus* (=su lenkais). *Turime kovoti prieš tokį apsileidimą* (=su tokiu apsileidimu).

Su veiksmazodžiais priešintis, nusileisti, būti atspariam geriau vartoti naudininką. Pvz.: *Visa tauta priešinosi prieš pavergėjus* (=pavergėjams). *Jis prieš mane* (=man) visuomet nusileidžia. *Jis yra atsparus prieš visas ligas* (= visoms ligoms).

Su moralinių veiksmų reikšmės veiksmazodžiais (= nusikalsti, atsakyti, jausti pareigą, neapykantą. . .) ir su atitinkamais daiktavardžiais (nusikaltimas, atsakomybė, pareiga, neapykanta. . .) geriau vartoti naudininką. Pvz.: *Tam, kas nusikalto prieš visuomenę* (= visuomenei), reikės prieš ją (= jai) atsakyti. *Visi turime jausti pareigą prieš savo tėvynę* (=savo tėvynei). *Jis jaučia neapykantą prieš tą žmogų* (= tam žmogui). *Taip elgtis tai yra nusikaltimas prieš savo tėvus* (= savo tėvams).

Su gydymo reikšmės veiksmazodžiais ir atitinkamais daiktavardžiais (gydyti, skiepyti, gydymas, skiepai, vaistai. . .) labiau tinka prielinksnio nuo konstrukcijos. Pvz.: *Šiais vaistais gydausi prieš reumatizmą* (= nuo reumatizmo). *Dabar liepia šunis skiepyti prieš pasiutligę* (= nuo pasiutligės). *Dar niekas neišrado gerų vaistų prieš vėžio ligą* (= nuo vėžio ligos).

Lietuvių kalbai netinka verstinis posakis turėti prieš. Pvz.: *Jei ką nors turit prieš* (= *Jei prieštaraujat, jei nesutinkat*), tai atvirai pasisakykite. *Aš nieko neturiu prieš* (= *ne prieštarauju, sutinku*), kad jis būtų išrinktas toms pareigoms.

APIE VAIKŲ IŠĖJIMĄ IŠ NAMŲ

Paskaičius D. Bindokienės straipsnį „Kodėl vaikai pabėga iš namų“ (š.m. sausio ir vasario mėn. nr.), kyla daug minčių. Pirmiausia, ačiū Bindokienei už šiuos straipsnius. Mes, lietuviai, linkę kai kurias problemas „užtušuoti“ ar išvis paneigti, tarytum apie jas nekalbant jos savaime prapuls... o iš tiesų atviri pasisakymai, diskusijos gali padėti tiems, kurių šeimose tokių tragedijų, ar vadinamųjų tragedijų dar neįvyko.

Sakau „vadinamųjų“, nes ne kiekvienas jau suaugusio vaiko išėjimas iš namų yra tragedija. Kartais tai pats geriausias dalykas ir vaikui, ir tėvams. Yra vaikų, kurie laimingi gyvena tėvų prieglobsty, kol sukuria savas šeimas. Bet yra ir tokių, kurie, pasiekę tam tikrą amžių, nori būti savarankiški, savaip tvarkytis, išbandyti savo sparnus. Taip, sutinku su Angelės motina: meilė ir rūpestis vaikais niekad nepasibaigia, bet iš lizdo išskristi ir išmokyti skraidyti mes turime jiems padėti. Lizde apglobus juos laikyti yra ne tik neprotinga, bet ir pražūtinga, nes kada nors jie vis vien turės iš to lizdo išskristi. Bus didesnė tragedija, kai jie nukris žemėn ir susižeis vien dėl to, kad mes, tėvai, jų neišmokėm laiku ir teisingai skraidyti. . . Turime kur nors nubrėžti liniją: kada gi pagaliau sūnų ar dukrą laikom suaugusiu ir su juo elgiamės, kaip su suaugusiu. Šiame krašte turbūt tokia linija nubrėžiama baigus gimnaziją, atseit, kai jaunas žmogus jau sueina 18 metų. Žinau, daug šio amžiaus jaunuolių dar yra labai nesubrendę ir patys sunkiai versis. Sulaukys juos namuose ir finansai, ir studijos. Tačiau tie, kurie ryžtasi palikti namus, neturėtų būti tėvų smerkiami, o kaip tik gauti tėvų moralinę - dvasinę paramą, kad šis išsiskyrimas būtų draugiškas, o ne skaudus abiem pusėm. Tikrai neskatinu vaikų išsikraustymo iš namų,

bet jei šis atsiskyrimas neišvengiamas, turime mokėti ir galėti tai priimti ir toliau gyventi savo gyvenimą. Nes gi vaikai nėra mūsų nuosavybė, o tik dovana iš Dievo, duota mums trumpam laikui, užauginti ir padėti jiems tapti savarankiškais. Labai neteisinga galvoti ir sakyti, kad jie kažką mums skolingi: meilė nenuperkama ir neatmokama, gi visa, ką mes savo vaikams darome, darome, nes juos mylime.

Čia nekalbu apie moraliniu atžvilgiu nepriimtinius išsikraustymus, kada sūnus ar duktė nutaria gyventi su kitu be vedybų. Tačiau ir tokiu atveju negalime vaikų atstumti ir pasmerkti. Atvirkščiai: jie tada ypatingai reikalingi mūsų paramos, ir mes privalome padėti jiems sugrįžti į teisingą kelią. Jų visiškas „nurašymas“ — „ji daugiau ne mano duktė“ — jų tikrai nesugrąžins, o tik dar pastūmės į pražūtį.

Galbūt, jei Angelė būtų gražiuoju ir su tėvų pritarimu iš namų išėjus, tėvų remiama galbūt nebūt tokios išeities priejūs — gyventi su berniuku, nes viena finansiškai neišgalėjo. Jei išsiskyrimas su tėvais būtų buvęs draugiškas, galbūt net būtų laikinai į namus sugrįžus. Kas žino? Žinoma, Angelės galvojimas apie gyvenimą be vedybų yra neteisingas ir nepriimtinas, bet tėvai dabar kaip tik turėtų jos neatstumti, o ją priimti, nors ir klystančia, ir toks jų elgesys gal kaip tik jai padėtų pamatyti savo klaidą. Meilė ir rūpestis vaikais juk ir reiškia, kad mes jų neatstumiame ir tą meilę parodom ne tik tada, kai jie geri ir paklusnūs, bet ir tada, kai jie mus užgauna ir klysta...

Antra vertus, iki 18 metų visos vertybės, atsinešamos iš šeimos, jau vaikams yra įdiegtos. Vien tik laikymas jų namuose nuo slidžių kelių ir klystkelių jų neapsaugos. Jei norės, jie suras ir būdų, ir galimybių klaidžioti ir namuos gyvendami. Mes gi jų fiziškai prie savęs prisišti negalime ir už rankytės nesivedžiosime. Nors ir žinodami, kad jie gali klysti, turime jais pasitikėti ir jie turi žinoti, kad mes jais pasitikime. (Gal čia ir buvo Rūtos tėvų pagrindinė klaida?) Galų gale esame klystantys žmonės ir mes, tėvai, ir svarbiausia kokią pavyzdį mes jiems duodame savo elgesiu, galvojimu ir žvilgsniu į aplinką bei visą gyvenimą. Kaip dažnai lietuviai tėvai šaukia ir smerkia vaikus dėl jų jaunų nuklydimų, o patys suka darbą, pildant mokesčių blankas, girtuokliauja, šmeižia kaimynus... ir net nevadina visa tai nuodėme, lyg vienintelė nuodėmė — tai jų vaikų nusikaltimai lytiniame gyvenime. . . Ne, negi-

riu vaikų nuklydimų. Tik sakau, kad, šiuo ke-
liu eidami, mes jiems nepadėsime. . .

Neseniai viename Ann Landers straipsnyje
viena mergina džiaugiasi atrasta "laisve" —
rūkyti "žoles" ir naudoti narkotikus, nes, anot
jos, pasekmės yra jos vienos reikalas. Ann Lan-
ders atsako Eugene Kennedy (kunigo) žodžiais
iš jo naujos knygos "Free to be Human" (šią
knygą vertėtų visiems pasiskaityti). Jis kaip tik
atsako į tos merginos mintis. Būdami laisvi, mes
nesame kažkokioj dykumoj, o kaip tik turime
naudotis ta laisve, respektuodami ir kitų laisvę
bei teises. Turi būti tam tikri standartai ir rei-
kalavimai iš tėvų, auklėtojų ir dvasininkų pu-
sės, ir mes visi turime siekti bei gyventi pagal
šiuos standartus ir dėl jų neatsiprašinėti.

Taip, Vaikai turi atsakomybę ir tėvams, ir
auklėtojams, ir, svarbiausia, Dievui. Bet tokia
pat atsakomybė turi ir tėvai. Teisingai supratę
laisvę, neatimkime jos ir iš savo vaikų, o padė-
kime jiems teisingai laisvėti. Prašykime Dievo
pagalbos, o ko negalime pakeisti, mokėkime
priimti ir nepalūžti. Nes jei padarėme viską pa-
gal savo sąžinę ir jėgas, savo vaikus augindami
ir auklėdami, tolimesnė atsakomybė jau ne mū-
sų, ir pagaliau mūsų vaikų tolimesnis gyveni-
mas yra ne mūsų, o Dievo rankose.

Kartais tėvai patys vaikus iš namų išvaro
savo elgesiu ir požiūriu į juos. Aušros mama
sako: "Aš visada jaučiau, kad ji blogais keliais
nueis..Aušra tapo apkaltinta nebūtais daly-
kais ir apšaukta paleistuve, kai ji visai nebuvo
kalta. Didžiausia tragedija, kad tokiu elgesiu
Aušros tėvai nuteikė ją prieš šeimą ir galbūt
jai visą gyvenimą sugadino. . . Ir ne iš blogos
valios, tik gero jai norėdami, bet nesuprasdami,
kad ne tokiu būdu dukrai gyvenimo vertybės
įdiegiamos. . . Todėl ir reikia šiais klausimais
kalbėti ir rašyti, aiškintis ir vieni kitiems pa-
dėti. Gal tai padės kitiems tėvams, kitoms duk-
roms panašių problemų išvengti. Ir todėl dar
kartą ačiū už tuos straipsnius. Skaitėme juos
ne tik mudu su vyru, bet ir mūsų 18-metę
dukra. Laukiame panašiom temom ir daugiau!

Motina

• "Laisvės Varpas", tokiu pavadinimu lietu-
vių radijo valanda Brocktone, vadovaujama
Petro Viščinio, laimėjo premiją už religinę
programą. Konkursą religinių, patriotinių, me-
no programų ir interview skelbė Amerikos Lie-
tuvų Taryba. Mecenatas kun. J. Prunskis.

TRUMPAI IŠ VISUR

• Kenijos naujasis prezidentas Arap Moi, iš-
rinktas po Keniattos mirties, pirmame savo su-
sitikime su katalikų vyskupais pažymėjo, kad
vyriausybė ir toliau remis Katalikų Bažnyčios
veiklą, saugodama visų piliečių laisvę. Kenijo-
je dabar yra 14 katalikų vyskupijų, kurių de-
šimtį valdo vietiniai vyskupai.

• Į Sovietų Sąjungą baptistų bažnyčiai Dani-
jos biblinė draugija pasiuntė 25.000 egz. Šv.
Rašto knygų, gavusi valdžios leidimą.

• Popiežius Jonas Paulius II yra parašęs dra-
mą "Auksakalio įmonė", kuri 1960 m. buvo iš-
spausdinta lenkų žurnale "Znak". Šią dramą
nuspurdė prieš Velykas perduoti Italijos radi-
jas. Auksakalis dirba vedybų žiedus. Drama iš-
ryškina vedybinio gyvenimo prasmę.

• V. Vokietijos organizacija Pagelbėti ken-
čiančiam Bažnyčiai surinko 100.000 dolerių ir
juos įteikė popiežiui Jonui Pauliui II, kad pa-
remtų Rytų Europos vyskupų darbus.

• Jaunų katalikų bendrija Speyer vyskupi-
joje, V. Vokietijoje, surinko 150.000 markių pa-
gelbėti nuo sausras ir liūčių nukentėjusiems
Flores salos gyventojams Indonezijoje.

• Eugene Ionesco, modernus dramaturgas,
Prancūzų Akademijos narys, yra katalikas. Sa-
vo pasikalbėjime su "Circle" korespondentu jis
pareiškė: "Kadangi žmogus nusigręžė nuo Die-
vo, prarasdamas tikėjimą, žmonija gyvena išse-
kime, chaose, dvidešimto šimtmečio tamsiame
amžiuje. . . Tautos būtų skaidresnės ir sveikes-
nės, jeigu jos turėtų daugiau dvasios žmonių
savo vadovybėje. Pasaulis būtų geresnė vieta,
jeigu moralė būtų stipresnė už politiką ir jeigu
tikėjimas būtų stipresnis ir už politiką, ir už
moralę drauge.

• Pietų Amerikos vyskupų konferencija, ku-
rioje dalyvavo ir popiežius Jonas Paulius II,
pasmerkė socialinį neteisingumą, reikalaujama
didesnės ekonominės lygybės; taip pat pasisakė
prieš vyriausybes, kurios laikosi priespauda ir
jėga.

• Popiežius Jonas Paulius II ryžosi išleisti sa-
vo pirmąją encikliką, kurios pagrindinė tema
— žmogaus dvasinis gyvenimas.

• Richard M. Nixon per paskutinius trejus
metus atsiuntė 1.500 dol. Filadelfijos katalikiš-
kų mokyklų paramai.

• Viena iš Nobelio taikos premijos laimėtojų
— Betty Williams, vasario antroji pusė atvyku-
si į JAV, skaitė paskaitas apie taikos galimybes
Airijoje.

- Jungtinės Tautos 1979 metus yra paskelbusios Tarptautiniais vaiko metais. Šia proga reikia prisiminti, kad labiausiai bus pagerbtos vaikų teisės, jei bus saugoma jų teisė gimti, nebūti nužudytam prieš gimimą.

- Amerikos ligoninių sąjunga, turinti 7.000 narių, savo pirmininke išsirinko seselę Ireną Kraus. Ji yra Providence ligoninės vyresnioji Vašingtone, D.C. Tai pirmoji moteris, išrinkta JAV ligoninių sąjungos pirmininke. Į šaričių vienuolyną įstojo baigusi pradžios mokyklą Baltimorėje 1942 m. Gail. seserų kursą baigė 1952 m. Katalikų universitete. Gimusi 1924 m.

- Vatikano popiežiškas žinybas skelbia, kad dabar yra 123 kardinolai; visame pasaulyje veikia 47 katalikų universitetai ir dar 34 teologijos fakultetai.

- Už JAV konstitucijos reformą, siekiant apsaugoti negimusių teisę gyventi, jau pasisakė JAV senatas 45 balsais prieš 3 ir atstovų rūmai 98 balsais prieš 9. Mississippi yra jau 14-ta šio krašto valstija, pasisakiusi už konstitucinę konvenciją, kuria būtų priimta konstitucijos pataisa, saugojanti negimusių kūdikių gyvybę.

- Čekoslovakijoje sistemingai yra vykdomos kratos kunigų ir vadovaujančių katalikų pasauliečių butuose.

- Vienas iš žydų vadovų JAV-se, Jacobo Kovadloff, Amerikos žydų komiteto narys, pareiškė džiaugsmą dėl Lotynų Amerikos vyskupų suvažiavimo Pueblo mieste, Meksikoje, nes tas suvažiavimas sudarė pagrindines taisykles katalikų dviasišių ai ir pasauliečiams tęsti kovą prieš socialines neteisybes Lotynų Amerikoje.

- Vak. Indijos katalikų vyskupai paskelbė maldų dieną, pasisakydami prieš įstatymo projektą, kuriuo būtų draudžiami atsivertimai į katalikybę.

- Popiežius Jonas Paulius II vyks į Lenkiją birželio 2-10 d. Lankysis Varšuvoje, Gniezne, Čenstakavoje ir Krokuvoje.

- Suėjo 50 m. nuo Italijos ir Šv. Sosto sutarties, sudarytos 1929 m. vasario 11 d. Ta sutartimi buvo atkurta Vatikano valstybė, tarptautinėje srityje patvirtinanti popiežiui teisę veikti nepriklausomai nuo bet kokios politinės valdžios. Tą sukaktį paminėjo popiežius Jonas Paulius II vienoje savo kalbų.

- Net 1.700 Amerikos mokslininkų, jų tarpe 13 Nobelio premijos laureatų, pasirašė protestą Sovietų Sąjungai, atsisakydami turėti bet kokių reikalų su Sovietų mokslininkais, kol bus

kalinami fizikas Juri Orlovas ir matematikas Anatoly Ščaranskis.

- Rytų Vokietijoje nuteistas pustrėčių metų kalėti mechanikas P. Krauze, kuris viešai pareikalavo, kad Rytų Vokietijoje būtų saugomos žmogaus teisės.

- V. Vokietijos laikraščio "Die Welt" skaitytojai įžymiausiu pasaulio žmogumi išrinko popiežių Joną Paulių II. Jo paveikslą ir žinią apie šį išrinkimą laikraštis išspausdino pirmame puslapy.

- V. Vokietijoje ir šiomet buvo pravedama tradicinė gavėnios rinkliava pasaulio atsilikusiems kraštams. Rinkliava pravešta šūkiu: "Išmokime pasidalinti gėrybėmis".

- Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimas ir Vilniaus universiteto 400 m. sukakties minėjimas bus Čikagoje rugpiučio 31 - rugėjo 7 d.

- Kun. Stasys Yla laimėjo premiją už religinę veiklą "Jurgis Matulaitis". Premiją paskyrė Ateitininkų federacijos vertinimo komisija; mecenatas J. Sinkus.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Henrikas Nagys. PRISIJAUKINSIU SAKALĄ. Eilėraščiai. Išleido Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas 1978 m. Apipavidalinimas Vytauto O. Virkau. Kieti viršeliai, 69 psl., kaina nepažymėta.

Lidija Šimkutė. ANTRASIS ILGESYS. Eilėraščiai. Išleido Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas 1978 m. Kieti viršeliai, 78 psl., kaina nepažymėta.

Juozas Kralikauskas. ĮKAITE VILNIAUS AKMENYS. Premijuotas romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1979 m. 186 psl., kaina 5 dol.

Aloyzas Baronas. LAIVAI IR UOSTAI. Romanas. Išleido Liet. knygos fondas 1979 m. Viršelis Nijolės Vedegytės-Palubinskienės. 276 psl., kaina 7 dol.

Petras Gudelis. JONIŠKELIO APSKRITIES PARTIZANAI. II dalis. Viešos veiklos laikotarpis (1919.III.22-XI.20). Spaudė Pranciškonų spaustuvė Brooklyne 1979 m. 220 psl., kaina 10 dol.

Nuoširdi padėka „Laiškų lietuviams” rėmėjams

25 dol. auokojo Aldona Kamantienė.

13 dol. auokojo kun. A. Bernatonis.

12 dol. auokojo J. Naikelis.

Po 10 dol. auokojo: J. Kaknevičius ir J. Kučėnas.

Po 7 dol. auokojo: B. Beleškienė, M. Tumienė, A. Žemaitaitienė.

Po 5 dol. auokojo: A. Stankaitis, L. Laukienė, E. Jodinskienė.

4 dol. auokojo B. Neverauskas.

3 dol. auokojo M. Juzaitienė.

Po 2 dol. auokojo: G. Biskis, S. Butkūnienė, P. Balandienė, kun. L. Klimas, S. Lukas, V. Ročiūnas, kun. J. Bacevičius, G. Indreika, D. Kavalienė, M. Matuzienė, V. Numgaudas, A. Lauraitis, T. Lipskis, B. Monkevičienė, V. Matulionis, H. Pakalnis, B. Gudonis, O. Chodeckienė, G. Musteikienė, A. Rimkus, E. Juknevičienė, F. Černius, G. Mitsevit, S. Grauzinienė, J. Vadopalas, S. Ilginis, S. Leikus, M. židžiūnienė, L. Gailiūšienė, J. Samaitis, A. Stropienė, D. Mielulienė, A. Smilga, M. Barienė, E. Tamošiūnienė, S. Kasnickas, Z. Zatorskienė, V. Javienė, E. Matukienė, A. Dikinis, M. Šilkaitis, K. Balčiūnas, B. Konauka, J. Roland, A. Sruoga, P. Odinas, B. Simonaitienė, M. Žmuidzinienė, N. Šumskienė, P. Adamonis, D. Regina, J. Norkaitis, J. Rutka, kun. F. Kireilis, V. Kupcikevičius, L. Radvila, T. Šaulienė, E. Masaitienė, J. Puodžiūnas, J. Gustainis, M. Vaišvilienė, B. Stangenberg, A. Jasčėmskienė, P. Balčiūnas, P. Bielinis, L. Baleišis, V. Vaičaitis, I. Krikščiūnienė, B. Zdanienė, M. Pauliukonienė, E. Pauliukonienė, V. Strolis, J. Urbonas, A. Baradas, R. Žemaitaitis, G. Bajorūnienė, J. Puidokas, A. Vepštienė, S. Vilūnienė, S. Daučanskas, J. Gramas, J. Janonienė, B. Lintakienė, Z. Rajeckas, J. Morkūnas, M. Šermukšnienė, J. Staugas, O. Kaswlis, kun. A. Gleveckas, V. Bartuška, P. Janušonienė, G. Kaufmanienė, V. Kuzma, K. Rimas, K. Paulius, A. Siliūnas, I. Traškūnienė, T. Alenskienė, L. Valančius, C. Petrulis, kun. J. Tautkus, K. Almenas, V. Norvilas, K. Sragauskas, B. Bernotas, B. Žvinakienė, kun. J. Staškevičius, J. Riauba, J. Žukas-Gliaudelis, S. Vidmantas, K. Genčius, I. Sakadolskienė, M. Mackienė, R. Sušinskienė, E. Arlauskienė, M. Kriaučiūnienė, kun. J. Grigonis, A. Bliūdžius, K. Razauskas, E. Jurevičiūtė, V. Butvydas, kun. A. Goldikovskis, D. Jakienė, J. Gedrimienė, A. Klupšas, Z. Žilionis, E. Gimbutienė, J. Skirmuntas, A. Kuolas, P. Totoraitis, L. Zurlis, J. Čėsna, O. Vilėniškienė, B. Petrošius, K. Rožanskas, O. Šimaitienė, J. Janušauskas, M. Kvedaras, P. Michelevičius, J. Spurgis, A. Juodvalkis, A. Grybauskas, J. Šlapkauskas, P. Matiukas, S. Riekutė, V. Augaitė, J. Petrauskas, I. Žemaitienė, O. Girnienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS —Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Kristina Parėštytė, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. Nek. Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.